3556

VIII. SPRAWOZDANIE

DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM W PODGÓRZU

ZA ROK SZKOLNY 1906.

Treść:

1. Władysław Żłobicki: O instalacyach prądu elektrycznego w celach wykładowych.
2. Część urzędowa.

Kraków.
Nakładem funduszu naukowego.
Czcionkami Drukarni Uniw. Jagiell. pod zarządem J. Filipowskiego.
1906.

VIII. SPRAWOZDANIE

DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM W PODGÓRZU

ZA ROK SZKOLNY 1906.

Treść:

1. Władysław Żłobicki: O instalacyach prądu elektrycznego w celach wykładowych.
2. Część urzędowa.

Kraków.
Nakładem funduszu naukowego.
Czcionkami Drukarni Uniw. Jagiell. pod zarządem J. Filipowskiego.
1906.

O instalacyach prądu elektrycznego w celach wykładowych.

Od czasu, gdy w r. 1894. szkoła realna w Insbrucku otrzymała pierwszą w austryackich szkołach średnich instalacyę prądu elektrycznego w celach wykładowych, wzrasta coraz bardziej liczba podobnych urządzeń w zakładach naukowych już nietylko niemieckich i czeskich, ale także — zwłaszcza w ostatnich czasach — i w naszych polskich.

A jakkolwiek jeszcze ciągle liczba naszych szkół, zaopatrzonych w takie instalacye, jest dotąd w porównaniu z innymi krajami za małą, to jednak będzie z pewnością kwestyą na czasie, poświęcić tej sprawie parę słów i uwag głównie z tego powodu, że zawiadowcy gabinetów fizycznych, zaprowadzając u siebie instalacye elektryczne, są w wysokim stopniu zdani na łaskę i niełaskę firm urządzających i wobec zupełnego braku tego rodzaju komunikatów, zaprowadzają instalacye do pewnego stopnia na ślepo, gdyż nie mogą korzystać z praktycznych uwag i wskazówek, których udzielić mogą ci, co podobne instalacye mają już u siebie zaprowadzone. Zwykle bowiem dopiero po zaprowadzeniu instalacyi poucza kilkuletnie doświadczenie o jej szczególniejszych zaletach i wadach ; z tego rodzaju doświadczeń, nabytych w jednym zakładzie, mogłyby i powinnyby korzystać przed założeniem instalacyi zakłady inne, a dalej możnaby zapewne niebawem dać tą drogą odpowiedź na nierozstrzygnięte dotąd pytanie: jak należy najlepiej i najpraktyczniej urządzać instalacye prądu elektrycznego w naszych szkołach średnich?

I to jest jeden z głównych celów, które były pobudką do napisania tej rozprawki.

* * *

Ponieważ zasoby i środki szkoły średniej nie pozwalają prawie nigdy na sprawienie maszyny dynamo lub jakiegoś innego potężniejszego źródła prądu, dlatego z reguły te tylko zakłady mogą myśleć o zaprowadzeniu instalacyi elektrycznej, które mają do dyspozycyi prąd, pochodzący n. p. z miejskiej centrali elektrycznej lub z jakiejś innej instytucyi, wytwarzającej prąd elektryczny na większą skalę.

Jeżeli centrala miejska — co u nas rzadko się zdarza — wytwarza prądy przemienne, to zadaniem instalacyi szkolnej będzie oczywiście przemienić te prądy przy użyciu odpowiednich transformatorów na prąd o stałym kierunku, gdyż tylko taki prąd może mieć zastosowanie w celach wykładowych, a następnie napięcie tego prądu znacznie obniżyć.

Daleko prościej przedstawiają się stosunki, jeżeli szkoła ma do dyspozycyi prąd o kierunku stałym. Wtedy bowiem zadaniem instalacyi szkolnej jest tylko to, by módz podczas wykładu napięcie dostarczonego prądu dowolnie obniżyć. Można to uskutecznić albo przy użyciu: 1) akumulatorów, albo 2) wirującego transformatora, albo wreszcie 3) przez wstawienie odpowiednich oporów.

We wszystkich tych trzech wypadkach następuje oczywiście strata energii elektrycznej.

Najmniejszą jest ona przy akumulatorach. Jednakowoż koszt sprawienia przynajmniej dwudziestu takich ogniw jest znowu tak znaczny, że chyba tylko gdzieś wyjątkowo mogłaby sobie szkoła średnia na taki zbytek pozwolić. Przytem akumulatory wymagają bardzo starannej obsługi. Niezbyt umiejętne obchodzenie się z nimi lub pozostawienie ich przez pewien czas samym sobie bez ładowania (coby się z łatwością mogło zdarzyć np. w ciągu dwumiesięcznych feryi), wywarłoby na nie wpływ jak najzgubniejszy tak, że co parę lat trzebaby myśleć o sprawieniu nowych akumulatorów. Ponadto i to podnieść wypada, że nie w każdej szkole średniej znalazłby się osobny pokoik na umieszczenie bateryi akumulatorów.

Te tedy niedogodności są aż zbyt wielkie, ażeby można myśleć o tem, by po szkołach średnich dały się z pożytkiem zaprowadzać baterye akumulatorów.

Niekorzystnem jest także wprowadzenie wirującego transformatora. W dwóch naszych szkołach widziałem wprawdzie taki transformator, jednakowoż nie mógłbym powiedzieć, iżby tego rodzaju instalacya prądu elektrycznego była dla gimnazyów lub szkół real-

nych praktyczną. Bo i sposób użycia jest tutaj stosunkowo mniej prosty, niż przy innych instalacyach i wirowanie transformatora sprawia zwykle tyle hałasu, że umieszczenie go w sali wykładowej lub w pokoju przyległym jest rzeczą niemożliwą, umieszczenie go zaś w dalszych ubikacyach (jeżeli takie są), może jeszcze bardziej powikłać sposób użycia.

Pozostałby tedy już tylko trzeci rodzaj instalacyi prądu elektrycznego, polegający na użyciu odpowiednich oporów.

Ten typ jest przeważającym nietylko po naszych szkołach średnich, ale i po szkołach zagranicznych. Przyczyną tego jest to, że zaprowadzenie tego rodzaju instalacyi jest stosunkowo tanie, że dalej sposób użycia jest niesłychanie prosty i wygodny, że wreszcie (jeżeli tylko instalacya została należycie założona), można przy jej pomocy

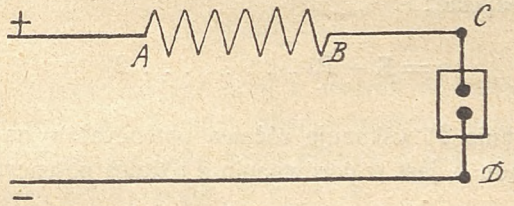

Rys. 1.

nietylko okazać wszelkie doświadczenia, wchodzące w zakres nauki w szkołach średnich, ale także użyć tej samej instalacyi do oświetlenia sali wykładawej, gabinetu fizycznego i aparatu projekcyjnego.

Prawda, ze przy tego rodzaju instalacyi ma się zwykle do czynienia ze znaczną stratą energii elektrycznej; jednakowoż w szkołach średnich zużywa się w ciągu całego roku stosunkowo mało prądu elektrycznego tak, że i ta część prądu, która idzie na marne skutkiem zasadniczych wad omawianej właśnie instalacyi, jest wobec tego odpowiednio nieznaczną i można ją przeboleć, zwłaszcza przy wielu zaletach oporowej instalacyi.

Chodzi teraz o podanie, przynajmniej po krótce, zasady, na której polega urządzenie takiej instalacyi.

Na rys. 1. oznaczają + i — dwa bieguny naszego źródła prądu. Gałąź AB niech nam przedstawia jakiś znany i dający się dowolnie zmieniać opór R, a wreszcie C i D niech będą sprzążkami jakiegoś przyrządu elektrycznego o oporze r. Ten właśnie przyrząd mamy zasilić odpowiednio dobranym prądem elektrycznym o natężeniu i.

Jeżeli różnica potencyałów na biegunach + i — wynosi E, to skutkiem włączenia oporu R w jedno pasmo zamknięte z przyrządem CD obniża się ona na sprzążkach naszego przyrządu do wartości e. Wiemy bowiem, że na podstawie prawa Ohma:

$$i = \frac{E}{R + r} \quad \ldots\ldots\ldots 1)$$

czyli $E = i(R + r) = Ri + ri$

W ten sposób całkowita różnica potencyałów E jest niejako rozłożona na dwie. Ri przedstawia różnicę potencyałów, istniejącą na końcach wstawionego oporu R, a więc między punktami A i B, ri zaś różnicę potencyałów na sprzążkach przyrządu C i D. Wobec tego możemy napisać:

$$e = E - Ri \quad \ldots\ldots\ldots 2)$$

Jak równanie 2) wskazuje różnica potencyałów na sprzążkach naszego przyrządu e jest w porównaniu z różnicą potencyałów źródła

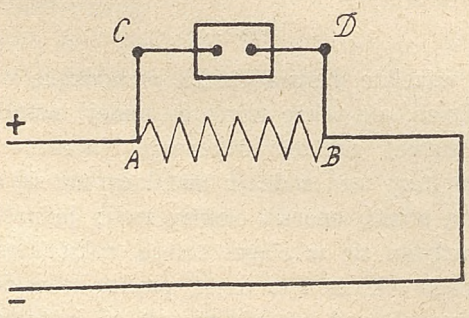

Rys. 2.

prądu E mniejszą o wielkość Ri. Wielkość ta zależy nie tylko od wstawionego oporu R, ale także od natężenia prądu i, a więc w dalszym ciągu od oporu naszego przyrządu r.

Iloczyn Ri bywa także nazywany stratą napięcia prądu elektrycznego.

Gdyby np. rozporządzając (jak w podgórskiej instalacyi prądu) różnicą potencyałów 160 Volt., chcieliśmy po wstawieniu przyrządu, o oporze r = 2 Ohmy, otrzymać prąd o natężeniu i = 8 Amperów — to

musielibyśmy wstawić dodatkowy opór R = 18 Omów. Wtedy na sprzążkach naszego przyrządu istniałaby różnica potencyałów e = 16 Volt, a więc strata napięcia elektrycznego wynosiłaby Ri = 144 Volt.

Tego rodzaju włączanie oporu, jak dotąd, nie mogłoby — jak to jeszcze później zobaczymy — zaspokoić wszystkich potrzeb eksperymentatora.

Możemy jednak radzić sobie jeszcze i w taki sposób, jak to wskazuje rys. 2. Mianowicie w punktach A i B robimy rozgałęzienie (shunt) i w tę nową gałąź wstawiamy dany przyrząd.

Litery A, B, C, D, E, R, i, r, zachowują dotychczasowe swoje znaczenie. Nadto nazwiemy natężenie prądu w gałęzi AB literą i_1. Wtedy na podstawie pierwszego prawa Kirchhoffa wiemy, że natężenie prądu w drucie poza AB, a więc w części nierozgałęzionej przewodnika:

$$\mathcal{J} = i_1 + i$$

Druty, doprowadzające prąd z centrali do instalacyi, są grube i mają opór znikająco drobny; dlatego możemy przyjąć, że między punktami A i B istnieje taka sama różnica potencyałów, jak na biegunach naszego źródła prądu, a więc: E.

Wobec tego:

$$i_1 = \frac{E}{R}, \quad i = \frac{E}{r}$$

czyli $$i_1 : i = r : R$$

a więc natężenia prądu w poszczególnych gałęziach mają się odwrotnie, jak opory tych gałęzi.

Następnie: $$\mathcal{J} = \frac{E}{R} + \frac{E}{r} = \frac{Er + ER}{Rr} = \frac{E}{\frac{Rr}{R+r}} \quad \ldots\ldots 3)$$

W równaniu 3) musi wedle prawa Ohma mianownik tego wyrażenia przedstawiać całkowity opór naszego przewodnika, a więc całkowity opór gałęzi AB i ACDB, gdyż opór reszty drutu przyjęliśmy równy zeru. Widzimy, że odwrotna wartość tego oporu:

$$\frac{R+r}{Rr} = \frac{1}{r} + \frac{1}{R}$$

Zatem odwrotna wartość całkowitego oporu przy rozgałęzieniu równa się sumie odwrotnych wartości poszczególnych gałęzi.

Gdyby — jak poprzednio — E = 160 V., R = 18 Ohm., r = 2 Ohm., to mielibyśmy teraz $i_1 = 8{\cdot}88$ Amp., i = 80 Amp., zaś $\mathcal{J} = 88{\cdot}88$ Amp.

Dostaliśmy więc obecnie we wstawionym przyrządzie natężenie prądu i = 80 Amp. Łatwo jednak spostrzedz, że takie samo natężenie prądu otrzymalibyśmy, gdybyśmy wprost do sprzążek naszego przyrządu poprowadzili bieguny źródła prądu. Jest to jednak natężenie prądu tak ogromne, że po pierwsze zwykły przyrząd uległby zniszczeniu, a po drugie do żadnego doświadczenia w szkole średniej nie potrzeba tak silnego prądu.

Chodzi więc o to, jak można przy takiem równoległem wstawianiu przyrządu z oporem instalacyi, a więc przy rozgałęzieniu, obniżyć różnicę potencyałów na sprzążkach przyrządu?

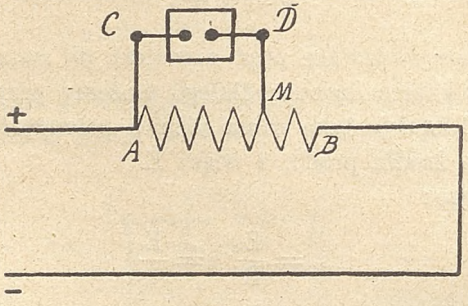

Rys. 3.

Odpowiedź na to pytanie widzimy na rys. 3. Nasz przyrząd wstawiliśmy tam nie między A i B, tylko między A i M. Oznaczmy opór części drutu od M do B przez r_1, opór zaś od A do M przez r_2. Natężenie prądu w r_2 niech się nazywa i_2, a reszta dotychczasowych naszych oznaczeń niech pozostanie niezmieniona.

Biorąc pod uwagę, że opór r_1 nie należy do odgałęzienia, lecz stanowi opór pierwszego typu (najpierw omawianego), zaś opór r_2 należy do odgałęzionego pasma, dostaniemy na natężenie prądu w nierozgałęzionej części MB i t. d.:

$$\mathcal{J} = \frac{E}{r_1 + \frac{1}{\frac{1}{r} + \frac{1}{r_2}}} = \frac{E}{r_1 + \frac{r r_2}{r + r_2}} = \frac{E(r + r_2)}{r(r_1 + r_2) + r_1 r_2} \quad \ldots\ldots 4)$$

Wstawiając zaś w równanie:

$$i_2 : i = r : r_2$$

wartość na i_2, wynikającą ze związku:

$$\mathfrak{J} = i + i_2$$

dostaniemy natężenie prądu w naszym przyrządzie:

$$i = \frac{\mathfrak{J} r_2}{r + r_2}$$

lub, korzystając z równania 4)

$$i = \frac{E r_2}{r(r_1 + r_2) + r_1 r_2} \quad \ldots\ldots\ldots 5)$$

Wreszcie na różnicę potencyałów, istniejącą na sprzążkach naszego przyrządu, otrzymamy wartość:

$$e = ir = \frac{E r_2 r}{r(r_1 + r_2) + r_1 r_2}$$

lub ostatecznie:

$$e = \frac{E r_2}{r_1 + r_2 + \frac{r_1 r_2}{r}} \quad \ldots\ldots\ldots 6)$$

Z równania 5) widzimy, że natężenie prądu we wstawionym przyrządzie i jest tem większe, im mniejszy jest opór przyrządu, a największe natężenie prądu uzyskamy, dotknąwszy punktów A i M końcami grubego, a krótkiego drutu (krótkie spięcie); wtedy $r = o$, zaś:

$$i_{max} = \frac{E}{r_1}$$

Natomiast równanie 6) powiada nam, że różnica potencyałów na sprzążkach wstawionego przyrządu zwiększa się coraz bardziej

w miarę tego, jak opór przyrządu r rośnie. Gdy wreszcie $r = \infty$ (gałąź boczna otwarta), wtedy

$$e_{max} = \frac{Er_2}{r_1 + r_2}$$

Gdy r jest bardzo wielkie, to e dowolnie zbliża się do e_{max}, a więc do różnicy potencyałów przy otwartem pasmie. Na tej zasadzie — jak wiadomo — buduje się Voltmetry.

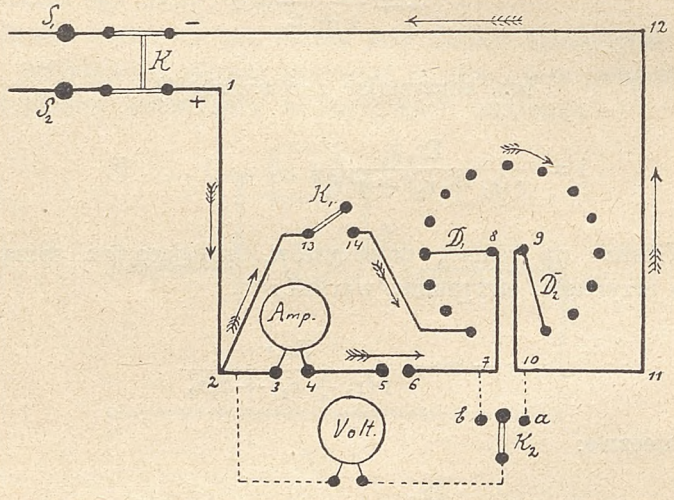

Rys. 4.

Zastosowanie tych rozważań przy oporowej instalacyi jest oczywiste. Przypuśćmy, że w naszym dotychczasowym przyrządzie o oporze $r = 2$ Ohmy, chcielibyśmy otrzymać natężenie prądu, wynoszące mniej więcej 2 Amp. W takim razie, wstawiając przyrząd w jedno pasmo zamknięte z oporem instalacyi (18 Ohm.), widzieliśmy, że natężenie prądu wynosiło 8 Amp., a więc przekonaliśmy się, że nie można dostać tak małego natężenia prądu, jak obecnie żądamy. Trzebaby więc według tego pierwszego sposobu postępowania wstawić obok naszego przyrządu i oporu instalacyi, wynoszącego 18 Ohmów, jeszcze jakiś dodatkowy opór, który — jak łatwo policzyć — musiałby wynosić około pięćdziesiąt Ohmów. Tak wielkiego oporu instalacya nie

posiada. Wstawianie zaś jakiegoś innego oporu prócz oporu instalacyi, czyniłoby wartość i dogodność samej instalacyi problematyczną.

Korzystając jednak z metody rozgałęzienia prądu, możemy zadanie nasze z łatwością wykonać. W tym celu musielibyśmy tylko punkt M na oporze instalacyi (rys. 3) tak obrać, ażeby AM wynosiło pół Ohma. Wtedy — jak wykazuje wzór 4) — natężenie prądu w naszym przyrządzie wynosi 2·23 Ampera.

Wszystkie powyższe rozważania dają się z wszelką łatwością zastosować w praktyce przy urządzaniu instalacyi.

I tak instalacya taka składa się z szeregu drutów, spiralnie zwiniętych, przedstawiających nam odpowiednio dobrane opory. Druty muszą być tego rodzaju, ażeby nie zachodziło niebezpieczeństwo przetopienia ich prądami o takich natężeniach, do jakich instalacya jest dostosowana. Opory tych drutów wynoszą po kolei: 0·1, 0·1, 0·1, 0·1, 0·2, 0·2, 0·2, 0·3, 0·3, 0·4, 0·5, 0·5, 0·5, 0·5, 1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 3, 3 Ohm. Instalacya ma dać łatwą możność wstawiania tych oporów bądź wszystkich razem, bądź każdego z osobna, bądź też w dowolnych kombinacyach i to a) w jedno pasmo zamknięte prądu z naszym przyrządem, b) w pasmo rozgałęzione.

W tym celu poprowadźmy (rys. 4) z centrali elektrycznej dwa grube druty do tak zwanej tablicy rozdzielczej prądu. Tablica taka, zbudowana najczęściej z marmuru, zawiera przedewszystkiem dwie ołowiane stopki (ubezpieczniki) S_1 i S_2. Od stopek biegną dalej druty do klucza K (zazwyczaj dwubiegunowego), służącego do przerywania i zamykania prądu; po zamknięciu klucza przedstawiają nam miejsca, oznaczone znakami + i — dodatni i odjemny biegun źródła prądu w centrali elektrycznej. Od + począwszy, biegnie drutami prąd w kierunku strzałek przez miejsca, oznaczone stopniowo rosnącemi liczbami. A więc droga prądu będzie: +, 1, 2, 3 do Amperometru, (którego opór jest naturalnie znikająco mały); z amperometru płynie prąd przez 4, 5 do tak zwanego kontaktu czopkowego, służącego do tego, by mieć łatwą możność łączenia sprzążek danego przyrządu z miejscami 5, 6. W tym celu biegną do kontaktu czopkowego dwa grube druty, których końce możemy właśnie łączyć ze sprzążkami przyrządu.

Gdy to uskutecznimy, to po wyjściu z przyrządu płynie prąd przez 6, 7, 8 do metalowej dźwigni D_1. Początek jej jest obracalny w miejscu 8, koniec zaś daje się dowolnie przesuwać przy pomocy

izolacyjnej rączki po szeregu czopków, umieszczonych na obwodzie koła. Między poszczególne czopki są po kolei powstawiane właśnie te opory, które przed chwilą były wymienione. Opory te znajdują się za tablicą rozdzielczą.

Od dźwigni D_1 płynie prąd następnie przez opory, za tablicą umieszczone, a doszedłszy wreszcie do tego czopka, na którym spoczywa dźwignia D_2, odpływa przez D_2, 9, 10, 11, 12, — do odjemnego bieguna centrali.

Pomijając drobny opór drutów doprowadzających prąd, można powiedzieć, że jedynymi oporami, w grę tutaj wchodzącymi, są opory za tablicą umieszczone i opór wstawionogo przyrządu. Natężenie zatem prądu w danym przyrządzie obliczymy z łatwością według wzoru 1), jeżeli tylko znamy opór przyrządu i włączony opór instalacyi.

Co do oporu przyrządu, to musimy go dla każdego przyrządu osobno (przynajmniej w przybliżeniu) zmierzyć. Natomiast opór instalacyi jest zawsze dobrze znany. Bo przypuśćmy, że pomiędzy poszczególne czopki na tablicy rozdzielczej są powstawiane właśnie takie opory, jak poprzednio wymieniono, to w takim razie, jeżeli dźwignia D_1 spoczywa na pierwszym czopku, dźwignia zaś D_2 na czopku ostatnim, prąd przepływa przez wszystkie opory po kolei, a więc razem przez opór, wynoszący 24 Ohmów. Jeżeliby dźwignia D_1 została na pierwszym czopku, dźwignię zaś D_2 z ostatniego, obrócilibyśmy na czopek przedostatni, to opuścilibyśmy tym sposobem ostatni opór, 3 Ohmy tak, że całkowity opór instalacyi wynosiłby tylko 21 Ohmów. Obracając dźwignię D_2 jeszcze dalej, zmniejszalibyśmy stopniowo dotyczący opór instalacyi coraz bardziej i bardziej.

To też przy poszczególnych czopkach mamy podany opór wyrażony w Ohmach. I tak przy pierwszym czopku spotykamy oczywiście napis: 0 Ohm., przy drugim: 0·1 Ohm., przy trzecim: 0·2 Ohm., a dalej mamy kolejno: 0·3. 0·4, 0·6, 0·8, 1·0, 1·3, 1·6, 2·0, 2·5, 3·0, 3·5, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 21, 24 Ohm. I tak n. p. opór 10 Ohmów jest wtedy w instalacyi włączony, jeżeli dźwignia D_1 spoczywa na pierwszym czopku, dźwignia zaś D_2 na czopku, przy którym jest napis: 10 Ohmów.

Gdyby jednak dźwignia D_1 była ustawiona przy czopku z napisem: 3·5 Ohm., dźwignia zaś D_2 przy czopku 12 Ohmów, to na-

turalnie prąd nie przepływałby przez początkowe i ostatnie druty tak, że opór włączony wynosiłby tylko 12—3·5 t. j. 8·5 Ohmów.

Przy jakimś obranym przyrządzie dostaniemy najsłabszy prąd w ten sposób, że włączymy całkowity opór instalacyi, a więc dźwignię D_1 umieścimy na pierwszym, dźwignię zaś D_2 na ostatnim czopku. Gdyby teraz zależało nam na tem (jak to często w istocie się zdarza), ażeby prąd w naszym przyrządzie stopniowo wzmacniać, to moglibyśmy albo obracać dźwignię D_1 albo też dźwignię D_2. W pierwszym wypadku wyłączalibyśmy małe opory, opór więc całkowity malałby nieznacznie, a zatem natężenie prądu wzrastałoby bardzo wolno. W wypadku zaś drugim wyłączalibyśmy odrazu opory znaczniejsze, a więc natężenie prądu rosłoby stosunkowo szybko. Szybki zatem lub powolny wzrost natężenia prądu leży tym sposobem w naszej mocy.

Oczywiście największe natężenie prądu otrzymamy wtedy, gdy obie dźwignie ustawimy na tym samym czopku; wtedy bowiem opór instalacyi jest zero, a więc pozostał tylko opór samego przyrządu.

Gdybyśmy jednak chcieli dostać we wstawionym przyrządzie prąd o natężeniu jeszcze mniejszem, niż owo najmniejsze dotychczasowe natężenie, to już tą drogą nie doszlibyśmy do celu. To też wtedy rozgałęziamy prąd na dwie części.

W tym celu wystarczy zamknąć klucz K_1. Wtedy w miejscu 2 prąd się rozgałęzia, gdyż obok tego, iż płynie tą samą drogą, co przedtem — znajduje jeszcze drugą drogę przez 2, 13, K_1, 14 do pierwszego czopka, złączonego z pierwszym oporem instalacyi; stąd płynie prąd dalej przez szereg początkowych oporów aż do tego czopka, na którym właśnie jest ustawiona dźwignia D_1. Tam łączy się ten prąd odgałęziony z prądem głównym, płynącym przez amperometr i wstawiony przyrząd, by następnie razem odpłynąć, jak poprzednio, drogą wskazaną strzałkami do odjemnego bieguna źródła.

Gdy przypomniemy sobie obecnie rys. 3, to spostrzeżemy odrazu, że to, co teraz w instalacyi się odbywa, stosuje się najzupełniej do tamtego schematu. Musimy tylko pamiętać, że to, co na rys. 3 było oznaczone pasmem ACDM, w naszej instalacyi jest przedstawione gałęzią: 2, 3, 4, 5, przyrząd, 6, 7, 8, D_1 to dalej, co tam było oporem AM, tutaj jest reprezentowane odnogą: 2, 13, K_1 14, D_1 — wreszcie opór, który na rys. 3. był wstawiony między M a B, obecnie

jest zastąpiony oporem instalacyi, sięgającym od dźwigni D_1 do drugiej dźwigni D_2.

Jeżeli więc nazwiemy opór wstawionego przyrządu r, jeżeli dalej opór między czopkiem pierwszym w instalacyi a dźwignią D_1 oznaczymy przez r_2 (drobny bowiem opór pasma 3, 13, K_1 14, można zaniedbać), wreszcie opór instalacyi od D_1 do D_2 nazwiemy r_1 to wyprowadzone poprzednio wzory 4), 5) i 6) — przedstawiające po kolei całkowite natężenie prądu w części nierozgałęzionej, natężenie prądu we wstawionym przyrządzie i różnicę potencyałów na jego sprzążkach, — odnoszą się wprost do naszej instalacyi.

Wszystkie jednak wymienione tu wielkości — jak to widzimy wprost z wzorów — zależą od r_1 i r_2. Że zaś instalacya nasza daje nam możność niemal dowolnego zmieniania tych dwóch oporów, to stąd wniosek, że możemy we wstawionym przyrządzie dostawać bardzo rozmaite natężenia prądu. Jeżeli więc zależy nam na tem, ażeby natężenie prądu w przyrządzie było małe, to musimy prawie cały prąd przepuścić przez odgałęzienie, co oczywiście nastąpi wtedy, gdy opór odgałęzienia będzie mały, a więc gdy dźwignia D_1 znajdzie się na jednym z początkowych czopków; jest rzeczą oczywistą, że natężenie to będzie dalej tem mniejsze, im większym stanie się ogólny opór instalacyi, a więc, im bliżej ku ostatnim czopkom obrócimy dźwignię D_2. Wszystkie te — zresztą oczywiste wnioski — potwierdzają także i nasze równania.

Sposób więc postępowania i w ogóle cała manipulacya przy instalacyi oporowej jest stosunkowo bardzo prostą, jak to można już było wywnioskować z tego, co dotąd powiedziano. Początkowo — co prawda — musi się eksperymentator chwilę zastanawiać, jak w danym wypadku należy przyrząd załączyć. Początkujący mogliby ewentualnie posługiwać się wyprowadzonymi tu wzorami: 5) i 6). Rychło jednak nabiera się takiej wprawy, że wszelkie doświadczenia, w zakres elektryczności wchodzące, wykonuje się pewnie i śmiało, bez obawy zniszczenia przyrządu lub jakiej innej komplikacyi.

Szkoła średnia, posiadająca taką instalacyę oporową, może w zupełności obywać się bez jakichkolwiek ogniw elektrycznych; co najwyżej opłaci się sprawić dwa lub trzy akumulatory dla wygody w kilku poszczególnych przypadkach. Akumulatory te można naturalnie doskonale ładować prądem, zaczerpniętym z instylacyi.

Instalacya oporowa, jak wykazują wzory 4), 5) i 6) może nam dostarczać rozmaitych prądów, a więc albo prądów o małem napięciu e, a wielkiem natężeniu i (te są najpotrzebniejsze: statyw Ampera, dzwonki elektryczne, elektromagnesy, induktor z przerywaczem platynowym i t. d.) bądź też prądów o większem nieco napięciu i dość znacznem natężeniu (lampa łukowa, lampa mówiąca, ładowanie znaczniejszej bateryi akumulatorów i t. p.), bądź wreszcie prądów o znacznem napięciu, a małem natężeniu (jak przy lampie żarowej).

Przytoczę jeszcze jeden typowy przykład ładowania akumulatorów, mogący nas pouczyć o tem, jak w danym wypadku należy używać instalacyi oporowej.

Mamy np. do naładowania bateryę akumulatorów, złożoną z siedmiu ogniw, tak zbudowanych, że znoszą natężenie prądu: $i = 8$ Amp. Na biegunach naszego źródła prądu niech panuje różnica potencyałów: 160 Voltów. Ponieważ każdy akumulator ma siłę elektromotoryczną 2 Volty, dlatego widoczną jest rzeczą, że na sprzążkach naszego przyrządu, a więc w tym wypadku na biegunach bateryi akumulatorów ma panować różnica potencyałów 14 Volt. Należy zatem przy użyciu oporów zniszczyć $160 - 14 = 146$ Volt. Powiemy więc, że strata napięcia prądu elektrycznego wynosi u nas 146 Voltów. A że $i = 8$ Amperów, przeto

$$8R = 146$$
$$R = 18{\cdot}2 \text{ Ohmów.}$$

Zadanie więc obecne daje się uskutecznić bez uciekania się do rozgałęziania prądu w ten sposób, że dźwignię D_1 ustawimy na pierwszym czopku, dźwignię zaś D_2 na czopku z napisem: 18. Wtedy włączony opór odpowiada mniej więcej naszemu rachunkowi i akumulatory ładują się pożądanym prądem.

Przypuśćmy jednak, że akumulatory, które mamy do naładowania znoszą tylko prąd o natężeniu: i, równem, co najwyżej, 4 Amp. Wtedy — jak wykazuje poprzedni rachunek — musielibyśmy wstawić w instalacyi opór $R = 36{\cdot}5$ Ohmów. Instalacya nasza rozporządza jednak oporem, wynoszącym zaledwie 24 Ohmów. Wobec tego tą drogą nie możemy spełnić naszego zadania i musimy prąd rozgałęzić.

Opór naszej obecnej bateryi akumulatorów niech wynosi mniej więcej 1 Ohm. Wtedy, korzystając z równania 5), piszemy:

$$4 = \frac{160 r_2}{r_1 + r_2 + r_1 r_2}$$

Połóżmy np. $r_2 = 1$ Ohm, to w takim razie z powyższego równania dostaniemy: $r_1 = 19{\cdot}5$ Ohmów.

Tym więc sposobem możemy już naszą bateryę ładować. Musimy tylko klucz K_1 zamknąć, dźwignię D_1 umieścić na czopku z napisem 1 (gdyż przyjęliśmy $r_2 = 1$), dźwignię zaś D_2 musimy ustawić na czopku z napisem 21 (gdyż wtedy $r_1 = 21 - 1 = 20$ Ohmów, a więc prawie dokładnie tyle, ileśmy obliczyli).

Należy jeszcze dodać, że na tablicy rozdzielczej znajduje się także voltmetr, połączony z siecią główną prądu w ten sposób, jak to jest uwidocznione na rys. 4. zapomocą linii kropkowanych. Voltmetr może mierzyć zarówno napięcie na biegunach źródła prądu, jak także napięcie na sprzążkach ustawionego przyrządu. Pierwszą razą musimy spinacz K_2 ustawić na czopku a, drugą zaś razą na czopku b. Rycina nasza wyjaśnia użycie voltmetru w zupełności.

Prócz tego znajduje się na tablicy rozdzielczej zwykle jeszcze nasadka z jedną lub z dwiema lampkami żarowemi. Jestto oczywiście rzecz bardzo pożyteczna, jeżeli się wykonuje z tablicą rozdzielczą doświadczenia wieczorem. Lampki takie wprzęga się w nasze pasmo gdziekolwiek między dwa druty, doprowadzające prąd do tablicy, np. tuż za stopkami S_1 i S_2. Każda lampka jest opatrzona zwykłym kluczykiem do zamykania prądu tak, że obu lampek można używać w dowolnej porze, bez względu na to, czy prąd w samej instalacyi płynie, czy nie.

Tablica rozdzielcza taka, jak tu ją opisano, służy do zasilania prądem elektrycznym w tym samym czasie tylko jednego przyrządu. Powszechnie jednak wiadomo, że przy bardzo wielu doświadczeniach konieczną jest rzeczą mieć na usługi dwa niezależne od siebie prądy.

Wyjście z tej trudności przy instalacyi oporowej jest bardzo łatwe. Sporządza się mianowicie jakby podwójną tablicę rozdzielczą. I tak na większej płycie marmurowej buduje się z prawej i z lewej strony dwie niezależne od siebie instalacye oporowe, z których każda

jest identycznie urządzona, tak mianowicie, jak owa pojedyncza instalacya, którą dotąd opisywano.

Zewnętrzny wygląd takiej podwójnej tablicy widzimy na rys. 5. Z prawej i lewej strony umieszczone są z góry dwa amperometry

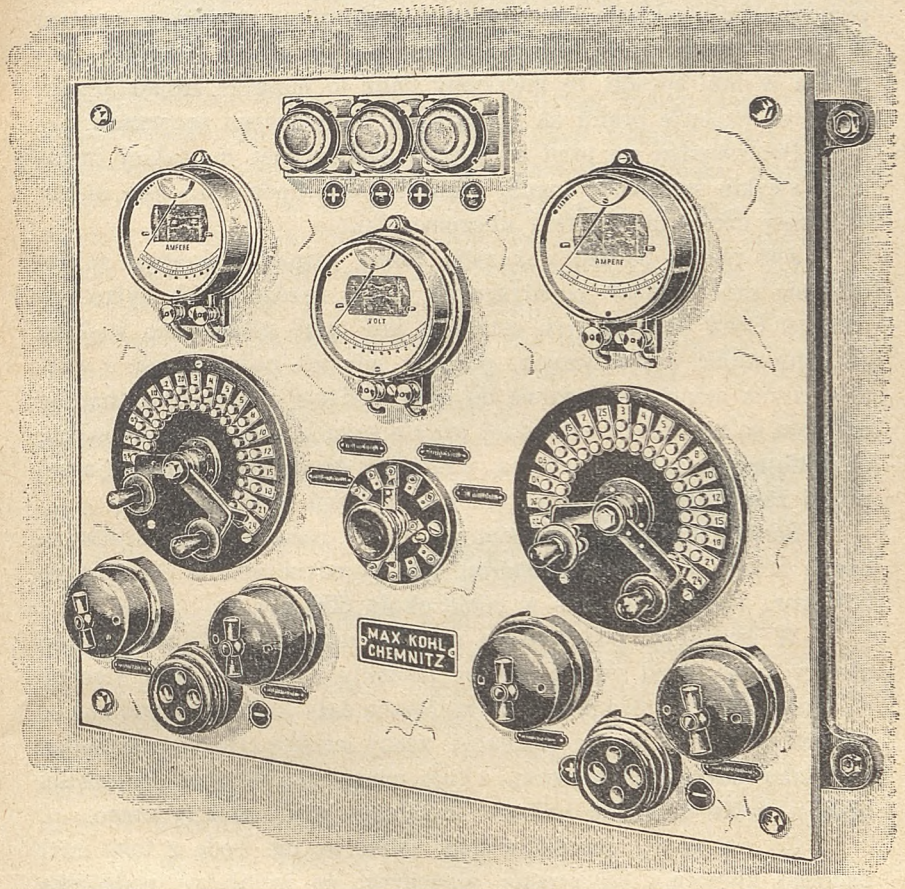

Rys. 5.

do mierzenia natężenia jednego i drugiego prądu. Pod amperometrami są widoczne czopki, po których ślizgają się dwie dźwignie. Opory złączone z poszczególnymi czopkami znajdują się za tablicą. Dalej poniżej tarcz z czopkami spotykamy z każdej strony po dwa klucze: jeden zamyka i przerywa prąd główny, drugi zaś służy do

włączania shuntu. Na samym dole poniżej obu kluczy znajduje się kontakt czopkowy, do którego można wkładać plecionkę drutów, celem łączenia sprzążek danego przyrządu z instalacyą.

Do mierzenia napięcia obu prądów służy jeden voltmetr, umieszczony po środku między amperometrami. Możemy bowiem przy pomocy odpowiedniego kommutatora (widocznego poniżej voltmetru) łączyć voltmetr raz z jednym, drugi raz z drugim prądem, i to znowu w taki sposób, że mierzymy bądź to napięcie źródła prądu, bądź też napięcie prądu na sprzążkach wstawionego przyrządu.

Doprowadza się prąd z centrali elektrycznej do takiej instalacyi zwykle systemem trzech drutów. Odpowiednio do tego mamy w górnej części tablicy trzy ubezpieczniki.

Jest rzeczą bardzo wskazaną, ażeby wogóle w żadnym zakładzie nie zaprowadzać pojedynczych tablic rozdzielczych, tylko podwójne. Cena bowiem tych ostatnich jest tylko nieznacznie większa od ceny tablic pojedynczych, podczas gdy ich pożyteczność i wartość rośnie nieproporcyonalnie do ceny. Jednego z tych dwu prądów używają po niektórych zakładach prawie wyłącznie do lamp łukowych, oświetlających salę wykładową, względnie do aparatu projekcyjnego, prądu zaś drugiego do zwykłych doświadczeń elektrycznych.

Bardzo starannie wykonanych tablic rozdzielczych dostarcza znana firma: M. Kohl (Chemnitz), i to pojedynczych w cenie około 550 kor., podwójnych zaś w cenie około 650 kor.

W gimnazym podgórskiem została założona instalacya prądu elektrycznego przed rokiem według projektu z r. 1904. Dziś więc po doświadczeniach, jakie praktyka całoroczna dała, należałoby pod koniec omówić zalety i wady tej instalacyi, ażeby właśnie tym sposobem dać jaką taką możność skorzystania z tych uwag tym, którzy w przyszłości będą u siebie urządzali podobne instalacye prądu elektrycznego.

Co się tyczy przedstawienia zalet, to nie będę z tem miał żadnego kłopotu z tej prostej przyczyny, że instalacya podgórska żadnej zalety nie posiada. Natomiast należyte podanie wad i braków zajęłoby zbyt wiele czasu i miejsca; to też muszę się ograniczyć tylko do wskazania najważniejszych.

Do tego, że instalacya tutejszego gimnazyum jest tak na całej linii chybioną, przyczyniła się w pierwszym rzędzie niesumienność firmy urządzającej. (Gesellschaft für elektrische Industrie, Wien). I tak już pierwszy rzut oka na tablicę rozdzielczą świadczy o wielkiej nie-

dbałości firmy, gdyż dostarczono marmurową tablicę w stanie rozbitym. Byłaby to jednak wada jeszcze podrzędniejsza i możnaby ją przeboleć.

Zato wprost już nie do wybaczenia jest wykonanie obu przyrządów mierniczych: voltmetru i amperometru. Na pierwszym rozpoczyna się podziałka dopiero od 40 Volt., a więc od takiego napięcia, które i tak w doświadczeniach szkolnych tylko w nie wielu wypadkach się zdarza. Natomiast nie daje przyrząd żadnej możności mierzenia napięć mniejszych niż 40 Volt, choć właśnie takich napięć najczęściej w szkole używamy. Dla smutnej pociechy sięga zato w górę podziałka aż do 200 Volt., jakkolwiek centrala dostarcza co najwyżej napięcia 150—160 Volt. Taki sam opłakany stan rzeczy odnosi się i do amperometru, na którym jest sporządzona podziałka od 5—30 amperów. A więc znowu natężenia prądu poniżej 5 amperów zmierzyć nie można, powyżej zaś 15 amperów zmierzyć nie wolno, gdyż centrala dozwala co najwyżej na prąd o natężeniu 15 amperów. Dodać jeszcze wypada, że oba przyrządy są jak najordynarniej wykonane i że nie są aperyodyczne.

Wobec więc takiego stanu przyrządów mierniczych nie pozostaje nic innego, jak w najbliższej przyszłości zastąpić oba przyrządy nowymi, co jednak musi znacznie powiększyć całkowity koszt instalacyi.

Ostatnią z ważniejszych, a może wogóle najważniejszą wadą instalacyi, którą również należy położyć na karb firmy urządzającej, jest to, że opory podgórskiej istalacyi nie są bynajmniej dostosowane do napięcia 160 Volt. Są to bowiem druty tak cienkie, że przy stosunkowo nawet niezbyt wielkiem natężeniu prądu, rozżarzają się do czerwoności. Musi się więc bardzo często prąd przerywać, ażeby druty w instalacyi nieco ostygły.

Co się tyczy kwestyi, czy taką instalacyę oporową prądu elektrycznego należy umieścić w sali wykładowej, czy w gabinecie fizycznym, to stanowczo przychyliłbym się do tego, ażeby umieszczać ją w sali wykładowej. W każdym bowiem innym wypadku nauczyciel fizyki musi się znaleść w bardzo trudnem położeniu, jak należycie wykorzystać zaprowadzoną instalacyę? Można wprawdzie poprowadzić druty od kontaktu czopkowego do sali, w której w danym wypadku uczy się fizyki, ale wtedy sposób eksperymentowania jest ogromnie utrudniony, gdyż niema się dostępu do tablicy rozdzielczej.

Opuszczanie zaś sali wykładowej w tym celu, ażeby przy tablicy rozdzielczej poczynić odpowiednie zmiany, jest ze względu na tok nauki rzeczą niemożliwą.

Twierdzenie, że z sali wykładowej należy tablicę rozdzielczą usunąć, gdyż wtedy uwaga uczniów zwraca się nie na odbywające się doświadczenie, ale na tablicę, nie wytrzymuje zgoła żadnej krytyki. Uwaga bowiem uczniów zwraca się zawsze w kierunku największego zaciekawienia, a więc zwróci się raczej na doświadczenie, niż na tablicę rozdzielczą, na której przecież podczas przepływu prądu nic ciekawego się nie odbywa, bo drobny, niekiedy wprost niedostrzegalny, ruch wskazówek przyrządów mierniczych nie może żadną miarą wchodzić w rachubę.

Również bezpodstawnem jest twierdzenie, że przez tablicę rozdzielczą, umieszczoną w sali wykładowej, traci wiele czystość doświadczeń i łatwość ich zrozumienia. Wykonywałem doświadczenia z tablicą rozdzielczą przy uczniach i nigdy nie mogłem zauważyć zainteresowania się uczniów tablicą rozdzielczą, zamiast doświadczeniem. Zdaje się, że z taką samą słusznością możnaby zrobić zarzut, że n. p. baterya ogniw elektrycznych, umieszczona na stole odwraca uwagę uczniów od doświadczenia ku sobie.

Omawiam tę sprawę z tego powodu, że w kilku miejscach wystąpiono ze zdaniem, ażeby instalacyę prądu elektrycznego usunąć z sali wykładowej. Między innymi podnoszono argument, że w sali wykładowej uczniowie podczas nieobecności nauczyciela mogliby instalacyę uszkodzić. Otóż na to jest ten prosty sposób, ażeby tablicę rozdzielczą umieścić w szafie drewnianej, zamykanej na klucz. Wtedy uczniowie nie mieliby już do tablicy dostępu. Co więcej wystarczyłoby nawet sporządzić choćby miniaturową zamykalną szafkę i w niej umieścić klucz do przerywania prądu n. p. na rys. 4. klucz K. Wtedy uczniowie mieliby wprawdzie dostęp do tablicy rozdzielczej, ale nie mogliby spowodować jakiegoś uszkodzenia, gdyż prąd byłby stale przerwany. Zresztą ze względu na możność uszkodzenia należałoby według tej samej logiki usunąć z sali wykładowej także piec, ławki, stół, okna i t. p.

Mimo wszystko w gimnazyum podgórskiem instalacya prądu elektrycznego jest umieszczona w gabinecie fizycznym, a nie w sali wykładowej, znowuż z tego prostego powodu, że w gimnazyum tem niema dotąd sali wykładowej dla fizyki.

W końcu uważam za swój obowiązek zwrócić uwagę interesowanych czytelników na niezmiernie ciekawą notatkę O. Behrendsena, umieszczoną w »Zeitschrift für den phys. und chem. Unterricht« w roczniku XVIII. (1905) str. 379—381. Notatka ta podaje krótki opis tablicy rozdzielczej oporowej, jaką udało się skonstruować braciom Ruhstrat (Elektrotechnisches Institut, Göttingen).

Nie miałem wprawdzie sposobności widzieć tej tablicy, jednakowoż z opisu jej nabrałem przekonania, że jest to wogóle najlepsza instalacya oporowa prądu elektrycznego, jaką kiedykolwiek zbudowano. W szczególności zalety jej są następujące:

1) Tablica ta może dostarczać dwóch prądów o natężeniu 0—15 amperów we wszystkich dowolnych pośrednich stopniowaniach (!).

2) Prócz tego można równocześnie pobierać z tablicy prąd słaby o natężeniu: 0—750 miliamperów, lub nawet: 0—1·5 amperów.

3) Niezależnie od tych trzech prądów może jeszcze prąd z tej tablicy rozdzielczej zasilać kilka lamp żarowych lub Nernstowskich.

Przytem instalacya cała zajmuje bardzo mało miejsca (55×70 cm.) i kosztuje zaledwie 300 koron.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I.

Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1905/6.

A) Do nauki przedmiotów obowiązkowych.

1. Kranz Ignacy, c. k. dyrektor, zastępca przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej.
2. Bobrzyński Karol, prof., uczył języka niemieckiego w kl. IIIa, VIa+b i VIII; tygodniowo godzin 16.
3. Brablec Stefan, prof., gospodarz kl. Ib, uczył języka łacińskiego w kl. Ib i języka greckiego w kl. Va i VIa; tygodniowo godzin 18.
4. Cachel Wojciech, prof. w VIII. randze, gospodarz kl. VIb, uczył języka łacińskiego w kl. VIa+b i języka greckiego w kl. VIb; tygodniowo godzin 17.
5. Czuczyński Aleksander, dr. fil. prof. w VIII. randze, zawiadowca zbiorów dla nauki geografii i historyi, uczył geografii i historyi w kl. Ia, IIIb, Va+b, VII i VIII; tygodniowo godzin 18.
6. Jakóbiec Jan, dr. fil., prof., członek komisyi egzaminacyjnej dla aspirantów do jednorocznej służby wojskowej, gospodarz kl. Va, zawiadowca biblioteki nauczycieli, uczniów (dział niem.) i pomocy koleżeńskiej, uczył języka niemieckiego w kl. Ia, Va+b, i VII, logiki w kl. VII i psychologii w kl. VIII; tygodniowo godzin 22.
7. Korcyl Ignacy, prof., pomocnik kancelaryjny dyrektora, zawiadowca gabinetu archeologicznego, gospodarz kl. VII, uczył języka łacińskiego w kl. Ia i VII i greckiego w kl. IVa i VII; tygodniowo godzin 21.
8. Kozłowski Edward, prof. w VIII. randze, gospodarz kl. VIa, uczył geografii i historyi w kl. Ib, IIb, IVb i VIa+b; tygodniowo godzin 19.

9. Riess Stanisław, nauczyciel, zawiadowca biblioteki uczniów (dział polski), gospodarz kl. IVb, uczył języka łacińskiego w kl. IVb, greckiego w kl. IVb i języka polskiego w kl. VIb i VIII; tygodniowo godzin 16.
10. Strojek Jan, prof. w VIII. randze, gospodarz kl. VIII, uczył języka łacińskiego w kl. IVa i VIII i greckiego w kl. VIII; tygodniowo godzin 16.
11. Stupnicki Teofil, prof., zawiadowca gabinetu historyi naturalnej, uczył matematyki w kl. Ib i historyi naturalnej w kl. Ib, IIa+b, IIIa+b, Va i VIa+b; tygodniowo godzin 19.
12. Ks. Tomasik Józef, prof. w VIII. randze i katecheta, ekshortator dla kl. IV—VIII, uczył religii w kl. Ia, IIIb, IVb, Va+b, VIa+b, VII i VIII; tygodniowo godzin 18.
13. Żłobicki Władysław, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego, uczył matematyki w kl. Va, VIb, VII i VIII i fizyki w kl. VII i VIII; tygodniowo godzin 18.
14. Dąbrowski Maryan, zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w kl. Ib, IIa i geografii i historyi w kl. IIa; tygodniowo godzin 15.
15. Gyurcsák Jan, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIa, uczył języka łacińskiego w kl. IIIa+b i greckiego w kl. IIIa; tygodniowo godzin 17.
16. Kowalczyk Józef, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Vb, uczył języka łacińskiego w kl. Va+b i greckiego w kl. Vb; tygodniowo godzin 17.
17. Ks. Kudłacik Aleksander, pomocniczy katecheta, exhortator dla kl. I—III, uczył religii w kl. Ib, IIa+b, IIIa i IVa; tygodniowo godzin 10.
18. Maurer Józef, zastępca nauczyciela, uczył języka polskiego w kl. Ib, IIb, IIIa, IVa+b i VII; tygodniowo godzin 18.
19. Michalski Władysław, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ia, uczył matematyki w kl. Ia i IIb i historyi naturalnej w kl. Ia, i Vb; tygodniowo godzin 10 (zmniejszona ilość godzin).
20. Pachoński Henryk, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IVa, uczył języka polskiego w kl. IIa, geografii i historyi w kl. IIIa i IVa; tygodniowo godzin 10 (zmniejszona ilość godzin).
21. Rawicz-Rojek Tadeusz, zastępca nauczyciela, gospodarz

kl. IIIb, uczył języka greckiego w kl. IIIb i języka polskiego w kl. Ia, IIIb, Va+b i VIa; tygodniowo godzin 20.

22. Studentowicz Leopold, zastępca nauczyciela, uczył matematyki w kl. IIa, IIIa+b, Vb i VIa i fizyki w kl. IVa; tygodniowo godzin 19.
23. Suchoński Antoni, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIb, uczył języka niemieckiego w kl. IIb, IIIb, IVa+b; tygodniowo godzin 17.
24. Syruczek Witold, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIa, uczył języka łacińskiego w kl. IIa+b; tygodniowo godzin 16.
25. Ks. Szpila Piotr, zastępca nauczyciela, uczył matematyki w kl. IVa+b i fizyki w kl. IVb; tygodniowo godzin 9 (zmniejszona ilość godzin).
26. Wilusz Adam, zastępca nauczyciela, z powodu choroby przez cały rok na urlopie.

B) Do nauki religii mojżeszowej.

1. Spitzer Salomon, kierownik szkoły ludowej im. Kazimierza W. w Krakowie, uczył religii mojżeszowej w kl. I—VIII; tygodniowo godz. 8.

C) Do nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Bobrzyński Karol, j. w., uczył języka francuskiego w 2 oddziałach; tygodniowo godzin 4.
2. Czuczyński Aleksander, j. w., uczył historyi kraju rodzinnego w I. półroczu w kl. IIIb, VII i VIII tygodniowo godzin 3. a w II. półroczu w kl. IIIb i VII tygodniowo godzin 2.
3. Iseppi Antoni, nauczyciel szkoły wydziałowej im. św. Jana Kantego w Krakowie, uczył śpiewu w 2 oddziałach; tygodniowo godzin 4.
4. Korcyl Ignacy, j. w., uczył kaligrafii w 2 oddziałach; tygodniowo godzin 2.
5. Kozłowski Edward, j. w., uczył historyi kraju rodzinnego w I. półroczu w kl. IVb, tygodniowo godzinę 1, a w II. półroczu w kl. IVb i VIa+b, tygodniowo godzin 3.
6. Krzanowski Walery, kierownik 4-kl. szkoły męskiej im.

św. Barbary w Krakowie, uczył rysunków w 3 oddziałach; tygodniowo godzin 6.

7. Pachoński Henryk, j. w., uczył historyi kraju rodzinnego w kl. IIIa i IVa tygodniowo godzin 2.
8. Rymar Leon, nauczyciel nadetatowy, uczył stenografii w 2 oddziałach; tygodniowo godzin 4.
9. W Towarzystwie gimnastycznem »Sokół« w Podgórzu pobierała młodzież gimnazyalna naukę gimnastyki w 3 oddziałach; tygodniowo godzin 6.

Zmiany w gronie nauczycielskiem w ciągu roku szkolnego 1905/6.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 30. sierpnia 1905 l. 23.586 przyznała prof. Janowi Strojkowi czwarty dodatek pięcioletni.

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptami z dnia 28. sierpnia 1905 l. 29.288, l. 29.291 i l. 28.725 udzielił urlopu z powodu choroby na przeciąg pierwszego półrocza r. szk. 1905/6 zastępcom nauczycieli Leopoldowi Studentowiczowi, Stanisławowi Kannenbergowi i Adamowi Wiluszowi (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 10. września 1905 l. 34.537, l. 34.681 i l. 34.713), a reskryptem z dnia 3. lutego 1906 l. 2.650 na przeciąg drugiego półrocza r. szk. 1905/6 zastępcy nauczyciela Adamowi Wiluszowi. (C. k. Rada szk. kraj. z dnia 20. lutego 1906 l. 5.941).

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 13. lipca 1905 l. 24.501 i l. 24.742 przeniosła zastępców nauczycieli tutejszego zakładu Jana Pęczka i Kazimierza Mikołajewskiego w tym samym charakterze, pierwszego do c. k. gimnazyum w Jaśle, drugiego do c. k. gimnazyum św. Jacka w Krakowie.

C. k. Rada szk. krai. rozp. z dnia 13. lipca 1905 l. 24.409 i l. 24.741 przeniosła do tutejszego zakładu zastępcę nauczyciela w c. k. gimnazyum św. Anny w Krakowie Józefa Maurera i zastępcę nauczyciela c. k. gimnazyum św. Jacka w Krakowie Władysława Michalskiego, obu w tym samym charakterze.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 14 lipca 1905 l. 23.503 i z dnia

22. lipca 1905 l. 25.650 zamianowała kandydatów stanu nauczycielskiego Tadeusza Rawicz-Rojka i ks. Piotra Szpilę zastępcami nauczycieli w tutejszym zakładzie.

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z znia 28. czerwca 1905 l. 19.108 przyznał profesorom Wojciechowi Cachlowi i dr. Aleksandrowi Czuczyńskiemu VIII. rangę służbową (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 20. lipca 1905 l. 25.134).

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 19. czerwca 1905 l. 19.176 nadał profesorom tutejszego zakładu Dezyderemu Ostrowskiemu i dr. Maryanowi Reiterowi posady nauczycielskie, pierwszemu w c. k. gimnazyum św. Jacka w Krakowie, drugiemu w c. k. VI. gimnazyum we Lwowie, profesorom zaś c. k. gimnazyum w Bochni Stefanowi Brablecowi i Edwardowi Kozłowskiemu nadał posady nauczycielskie w tutejszym zakładzie (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 5. sierpnia 1905 l. 23.027).

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 19. czerwca 1905 l. 19.176 zamianował zastępcę nauczyciela w c. k. II. gimnazyum we Lwowie Władysława Żłobickiego rzeczywistym nauczycielem w tutejszym zakładzie (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 5. sierpnia 1905 l. 23.027).

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 29. sierpnia 1905 l. 32.198 przeniosła tutejszego zastępcę katechety ks. Jana Sadowskiego w charakterze pomocnika katechety do c. k. gimnazyum w Wadowicach, a rozp. z dnia 23. września 1905 l. 37.526 zamianowała wikaryusza parafialnego w Podgórzu ks. Aleksandra Kudłacika pomocniczym katechetą w tutejszym zakładzie.

J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 28. sierpnia 1905 l. 30.600 zamianował zastępców nauczycieli w tutejszym zakładzie Eugeniusza Flisa i Adama Kłodzińskiego rzeczywistymi nauczycielami, pierwszego w c. k. polskiem gimnazyum w Przemyślu, drugiego w c. k. gimnazyum w Jarosławiu, zastępcę zaś nauczycielela w c. k. IV. gimnazyum w Krakowie Stanisława Riessa rzeczywistym nauczycielem w tutejszym zakładzie (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 12. września 1905 l. 337/pr.)

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 6. lipca 1905 l. 23.295 zamia-

nowała tutejszego profesora Ignacego Korcyla pomocnikiem kancelaryjnym na przeciąg lat szkolnych 1905/6 i 1906/7.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 4. września 1905 l. 23.986 i l. 25.650 zamianowała kandydatów stanu nauczycielskiego dra Zygmunta Tarlińskiego i Henryka Pachońskiego zastępcami nauczycieli w tutejszym zakładzie.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 3. października 1905 l. 39.129 zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim dra Jana Jakóbca i nadała mu tytuł c. k. profesora.

Jego Cesarska i królewska Apostolska Mość raczył najwyższem postanowieniem z dnia 22. listopada 1905 najmiłościwiej zezwolić, aby przy obliczaniu poborów w czynnej służbie traktowano rzeczywistego nauczyciela tutejszego Stefana Brableca tak, jakby czas służby, spędzony w charakterze rzeczywistego nauczyciela w prywatnem gimnazyum »Macierzy szkolnej« w Cieszynie spędził był w szkole średniej państwowej, a J. E. Pan kierownik Ministerstwa W. i O. reskryptem z dnia 28. listopada 1905 l. 43.609 zarządził, by czas służby, spędzony na posadzie rzeczywistego nauczyciela w powyższem gimnazyum, był mu policzony przy obliczaniu poborów służbowych (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 9. grudnia 1905 l. 50.690).

J. E. Pan kierownik Ministerstwa W. i O. reskryptem z dnia 15. grudnia 1905 l. 42.058 udzielił urlopu z powodu choroby na czas od 23. października 1905 do końca stycznia 1906 zastępcy nauczyciela Józefowi Maurerowi (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 5. stycznia 1906 l. 53.037).

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 31. stycznia 1906 l. 3.481 i z dnia 24. stycznia 1906 l. 3.541 przeniosła zastępców nauczycieli tutejszego gimnazyum Stanisława Kannenberga i dra Zygmunta Tarlińskiego w tym samym charakterze, pierwszego do c. k. III., drugiego do c. k. IV. gimnazyum w Krakowie.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 24. stycznia 1906 l. 3.543 przeniosła do tutejszego zakładu zastępcę nauczyciela w c. k. III. gimnazyum w Krakowie Maryana Dąbrowskiego w tym samym charakterze.

J. E. Pan kierownik Ministerstwa W. i O. reskryptem z dnia 13. stycznia 1906 l. 48.211 ex. 1905 zezwolił na zmniejszenie liczby

godzin do połowy zastępcom nauczycieli Władysławowi Michalskiemu, Henrykowi Pachońskiemu i ks. Piotrowi Szpili (c. k. Rada szk. kraj. z dnia 26. stycznia 1906 l. 3042).

C. k. Rada szkolna krajowa rozp. z dnia 11. lipca 1905 l. 23.816 zamianowała nauczyciela szkoły wydziałowej im. św. Jana Kantego w Krakowie Antoniego Iseppiego nauczycielem śpiewu w tutejszym zakładzie.

II.

PLAN NAUKI.

Przedmioty obowiązkowe.

KLASA I.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Zasady wiary i obyczajów.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Nauka o formach prawidłowych, połączona z ćwiczeniami w tłumaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Przygodna nauka o najważniejszych zasadach składni i stylistyki elementarnej. Uczenie się na pamięć krótkich zdań i dłuższych ustępów treści jednolitej. Ćwiczenia w ustnem używaniu języka łacińskiego. Od listopada co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski, 3 godziny na tydzień. Czytanie wzorów według wypisów. Głównem tej części zadaniem jest: a) wyraźne i rozumne czytanie; b) ćwiczenie uczniów w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej. Deklamacya: Należyte wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych. Gramatyka: Powtórzenie znanych już uczniom ze szkoły ludowej wiadomości z zakresu odmiany imienia i cza-

sownika; nauka o zdaniu pojedynczem ze składnią zgody; poznanie ważniejszych znaków pisarskich; pisownia spółgłosek, samogłosek i wielkich liter. Wypracowania piśmienne: cztery na miesiąc. W I. półroczu wyłącznie dyktaty, systematycznie ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawidła pisowni; w II. półr. naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe.

Język niemiecki, 6 godzin tygodniowo. Czytanie; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersya; rozmówki. Znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. — Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastosowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia, 3 godziny tygodniowo. Znajomość zasadniczych pojęć geograficznych na podstawie poglądu. Stanowisko dzienne słońca w rozmaitych porach roku ze względu na budynek szkolny i dom; oryentowanie się w okolicy, na mapie i globie. Opisy i objaśnienia stosunków oświetlenia i ciepłoty w kraju rodzinnym w ciągu roku, o ile one zawisły od długości dnia i wysokości słońca. Główne formy lądu i wody według ich rozmieszczenia na ziemi; położenie najznaczniejszych państw i miast. Ustawiczne ćwiczenia w czytaniu map. Próby w rysowaniu najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Układ liczb dziesiątkowych. Liczby rzymskie. Cztery działania główne liczbami całemi i dziesiętnemi, mianowanemi i niemianowemi. Podzielność liczb, rozkład na czynniki pierwsze. Łatwiejsze zadania z ułamków zwyczajnych. Wspólna miara i wielokrotność. Metryczny układ miar i wag. — Geometrya (II. półr.): Pojęcia ilości przestrzennych. Linia prosta, koło, kąt, linie równoległe. Niektóre własności trójkąta. — W każdym okresie konferencyjnym jedno zadanie szkolne; częste ćwiczenia domowe.

Historya naturalna, 2 godziny tygodniowo. Ssaki, ptaki, gady, płazy i ryby przez 6, a botanika przez 4 miesiące.

KLASA II.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Historya Starego Zakonu.

Język łaciński, 8 godzin tygodniowo. Uzupełnienie nauki o formach prawidłowych i nieodmiennych częściach mowy. Najważniejsze formy nieprawidłowe. Acc. i nom. c. infinitivo, abl. absolutus, gerundivum, coniug. periphrastica. Składnia najpospolitszych zdań pobocznych i stylistyka elementarna. Ćwiczenia ustne i memorowanie, jak w klasie I. Co miesiąc trzy zadania szkolne, jedno domowe.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Czytanie wzorów według wypisów — jak w klasie I. Deklamacya — jak w kl. I. Gramatyka. Nauka o odmianie imienia; składnia rządu; nauka o przysłówkach i przyimkach. Ćwiczenia ortograficzne czyli dyktaty jak w kl. I., ale tylko w miarę potrzeby. Wypracowania stylistyczne: 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 5 godzin tygodniowo. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersya; dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej; poznanie najważniejszych wyjątków. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Tematy, jak w klasie I.

Historya i geografia. Geografia, 2 godz. tygodniowo: Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki. Pogląd na oro- i hydrografię Europy. Szczegółowa geografia Europy południowej i Wielkiej Brytanii Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. — Historya: 2 godz. tygodniowo: Dzieje starożytne, zwłaszcza Grecyi i Rzymu, sposobem biograficznym z uwzględnieniem podań.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo, naprzemian arytmetyka i geometrya. Arytmetyka: Wspólna miara i wielokrotność. Działania główne ułamkami zwyczajnymi. Zamiana ułamków dziesiętnych na zwyczajne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech z zastosowaniem proporcyi i wnioskowania. Rachunek procentu prostego. — Geometrya: Osie symetryi kątów i linii. Przystawanie trójkątów. Własności koła, czworoboków i wieloboków. — Zadania i ćwiczenia domowe, jak w klasie I.

Historya naturalna, 2 godziny tygodniowo. Dokończenie zoologii w 6 miesiącach, a w pozostałych 4 botanika.

KLASA III.

Religia, 2 godz. tygod. Historya Nowego Zakonu.

Język łaciński, 6 godzin tygodn. Gramatyka 3 godz. tygodn. Systematyczna nauka składni zgody i rządu. Przygodna nauka o przyimkach, szyku wyrazów, figurach i tropach. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne, przeważnie oparte na lekturze. — Lektura 3 godz. tygodn.: Corn. Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Pelopidas, Epaminondas.— Memorowanie piękniejszych ustępów. — Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Prawidłowa odmiana imion i czasowników konjugacyi na »ω«. Tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Memorowanie luźnych zdań i ustępów treści jednolitej. Od drugiej połowy I. półrocza co 14 dni jedno zadanie szkolne lub domowe naprzemian.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Czytanie wzorów według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy — jak w klasie I. i II. — Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzów, z których dzieł poznano wyjątki. Deklamacya — jak w kl. I. Gramatyka. Nauka o odmianie czasownika; składnia w obrębie czasownika. Wypracowania stylistyczne: 2 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godz. tygodn. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych; uwzględnianie wyrażeń i zwrotów podobną myśl wyrażających (synonimów); uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rządu. — Miesięcznie 2 zadania (naprzemian szkolne i domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Historya i geografia, 3 godz. tygodn. Geografia: Części Europy, pominięte w kl. II., Ameryka i Australia. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. — Historya: Średnie wieki. Naj-

ważniejsze osobistości i zdarzenia z szczególnem uwzględnieniem dziejów monarchii austryacko-węgierskiej.

Matematyka, 3 godz. tygodn., naprzemian arytmetyka i geometrya. Arytmetyka: Cztery działania główne liczbami ogólnemi, całkowitemi i ułamkami. Podnoszenie do kwadratu i obliczanie drugiego pierwiastka. Liczby niezupełne. Skrócone mnożenie i dzielenie (zastosowane przy obliczaniu drugiego pierwiastka). Geometrya: Równość, przemiana i podział figur. Twierdzenie Pitagorasa. Pomiar i podobieństwo figur płaskich. Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze, 2 godziny tygodniowo. W I. półroczu fizyka: Wiadomości wstępne. Rozciągłość i nieprzenikliwość ciał. Stany skupienia. Kierunek pionowy i poziomy. Ciężar bezwzględny i gatunkowy. Nauka o cieple i najważniejsze rzeczy z chemii nieorganicznej. W II. półroczu mineralogia: Rozpoznanie i opisanie kilkudziesięciu gatunków minerałów, z uwzględnieniem wiadomości, nabytych z fizyki i chemii. Najpospolitsze skały.

KLASA IV.

Religia, 2 godziny tygodn. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński, 6 godz. tygodn. Gramatyka (w I. półr. 3, a w II. półr. 2 godz. tyg.): Systematyczna nauka o czasach i trybach, infinitivus, oratio obliqua, participium, gerundium i supinum. Przygodna nauka o właściwościach języka łacińskiego. Poetyka i metryka. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne jak w kl. III. — (Lektura w I. półr. 3, a w II. półr. 4 godzin tygod.): a) Caes. De bello Gallico lib. I. (1—39), V i VII (1—28) Ovidii Metam. ust. 1, 2 i 3 i VII. 1—28. Ovidii Metam, ust. 1, 2 i 3 (według wydania Skupniewicza). Memorowanie piękniejszych ustępów. — Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki, 4 godz. tygod. Odmiana czasowników na μι i czasowników nieprawidłowych na ω. Główne zasady składni. Tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Memorowanie luźnych zdań i ustępów treści jednolitej. Co 14 dni jedno zadanie, naprzemian domowe i szkolne.

Język polski, 3 godz. tygod. Czytanie wzorów według wypisów — jak w kl. III. Deklamacya — jak w kl. I. Gramatyka. Nauka o zdaniach złożonych i okresach; etymologia i głosownia w zarysie, z uwzględnieniem historycznego rozwoju języka. Przygodna nauka o wierszu polskim. Wypracowania stylistyczne — jak w kl. III.

Język niemiecki, 4 godz. tygod. Reprodukcya, jak w kl. III.; uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Miesięcznie dwa zadania (naprzemian szkolne i domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye, opowiadania, opisy, listy.

Historya i geografia, 4 godz. tyg. Geografia (2 godz. tygod.): Geografia fizyczna i polityczna monarchii austryacko-węgierskiej z wyłączeniem części statystycznej a dokładniejszem uwzględnieniem płodów krajowych, zatrudnienia mieszkańców, komunikacyi i kultury. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. — Historya (2 godz. tygod.): Dzieje nowożytne aż do czasów najnowszych ze szczególnem uwzględnieniem historyi monarchii austryacko-węgierskiej.

Matematyka, 3 godz. tygod., naprzemian arytmetyka i geometrya. Arytmetyka: Podnoszenie do sześcianu i obliczanie pierwiastka sześciennego. Równania oznaczone pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Równania dwuwyrazowe drugiego i trzeciego stopnia, mające zastosowanie przy rozwiązywaniu zagadnień geometrycznych. Stosunki i proporcye. Reguła trzech złożona, reguła łańcuchowa, reguła podziału. Geometrya: Stereometrya. — Zadania i ćwiczenia domowe jak w kl. I.

Fizyka, 3 god. tygod. Magnetyzm, elektryczność, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych, akustyka, optyka. Najważniejsze wiadomości z geografii matematycznej i kosmografii.

KLASA V.

Religia, 2 godz. tygod. Apologetyka i dogmatyka ogólna.

Język łaciński, 6 godzin tygod. Lektura: a) T. Livii ab urbe condita lib. I, XXI. b) P. Ovidii Metam. ust. 4, 5, 12, 13, 14, 18, 20, 24. Trist. 2, 3 i 10. Fasti 4, 6, 7 i 10. Ex Ponto 6. Ex reliquis eleg. 1. (według wydania Skupniewicza). Memorowano

ustępy piękniejsze. Lektura prywatna. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury, połączone z przygodnem powtarzaniem i uzupełnianiem składni rządu i nauki o właściwościach języka w używaniu poszczególnych części mowy. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki, 5 godz. tygod. Lektura: a) Xenofonta Anab. ust. 4—9, 11—13 i 17. Cyrop. ust. 1—4, (według Chrestomatyi Fiderera). b) Homera Iliady pieśń I. i II. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury Xenofonta, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem nauki o rodzajniku i przypadkach. W każdem półroczu cztery zadania szkolne.

Język polski, 3 godz. tygod. Czytanie wzorów (częścią w szkole, częścią w domu) według wypisów Próchnickiego poznanie ważniejszych rodzajów poezyi i prozy tudzież tropów i figur. Przeczytano w całości w szkole: Pana Tadeusza i Grażynę, Ojca zadżumionych Słowackiego, Makbeta Szekspira, Zemstę Fredry i Kazanie o miłości ojczyzny Skargi. W całości czytano w domu: Wiesława Brodzińskiego, Więźnia Czyllonu Byrona i Latarnika Sienkiewicza. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach obszerniej, jak w klasie III. Deklamacye: 300 wierszy z Pana Tadeusza, Stepy Akermańskie Mickiewicza, Echo kołyski Asnyka, Hymn do Ducha św. Mickiewicza, Na zgon Z. Krasińskiego Pola, Pogrzeb Kościuszki Ujejskiego. Uczniowie pilniejsi czytali w domu niektóre utwory Mickiewicza, Słowackiego, nowele Sienkiewicza i tudzież memorowano po kilka ksiąg z P. Tad. Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godz. tygod. Lektura i swobodniejsza reprodukcya na podstawie Wypisów Ippoldta i Styli, a mianowicie a) lektura szkolna: 2, 8—10, 15, 23, 25 (1—2), 26, 34—40, 43—47, 49—52, 58—66, 68, 69, 71—74, 78, 79, 81, 82, 84—86, 88, 89, 90—93, 97—99, 103—105, 107, 112, 114—116, 118—126, 128, 129, 134. b) Lektura domowa: 3, 5, 13, 19, 22, 25 (3—5), 27, 29, 31, 57, 67, 70, 80, 83, 94, 100, 109, 111, 113. Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli na podstawie lektury w każdej godzinie, nadto ćwiczenia na podstawie poglądu (obrazy, przyroda) i zdarzeń z życia codziennego. Utworów poetycznych uczyli się uczniowie na pamięć: J. G.

Seidl: »Der tote Soldat,« Schiller: »Die Kraniche des Ibykus« i »Der Taucher«, Kinkel: »Scipio«, Storm: »Weihnachtslied«, Gerok: »Kindergottesdienst«. Gramatyka. Uzupełnianie i pogłębianie wiadomości gramatycznych, przeważnie przy sposobności poprawiania wypracowań piśmiennych. Wypracowania piśmienne. Co trzy tygodnie jedna praca naprzemian domowa i szkolna: reprodukcye czytanych utworów, streszczanie ustępów dokładnie przerobionych z zakresu łacińskiej i greckiej kultury; opowiadania i opisy na podstawie własnych spostrzeżeń; tłómaczenie z języka polskiego.

Historya i geografia, 3 godz. tygodniowo. Dzieje starożytne aż do Augusta, z uwzględnieniem geografii państw starożytnych.

Matematyka, 4 godziny tygodniowo. Algebra: Cztery działania zasadnicze, liczby ujemne, ułamki, podzielność, największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność, stosunki, proporcye, równania pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Geometrya: Planimetrya. Zadania i ćwiczenia domowe jak w kl. I.

Historya naturalna, 2 godziny tygodniowo. W I. półroczu mineralogia, w II. półroczu botanika.

KLASA VI.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka szczegółow.

Język łaciński, 6 godzin tygodniowo. Lektura. a) Sallustii De Bello Jugurthino. — b) Vergilii Bucol. I. i V. Georg. II. 109—176, 458—540; Aen. I. — c) Ciceronis in Catilinam or. I. — Uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. — Lektura prywatna. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa i nauki o właściwościach języka pod względem szyku wyrazów w zdaniu, a zdań w okresie. — Zadania jak w kl. V.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Lektura: Oddz. I. a) Homera Iliady pieśń VI, VII, XVI, XVIII i XXIV. b) Herodota dziejów ks. VII § 1—10, 33—37, 40—41, 44—46, 54—57, 100—101, 131—144, 206—229; ks. VIII. § 1—5, 40—55, 78, 85—96. Oddz. II. a) Homera Iliady pieśń VI, VII, IX, XVI, XIX, XXIV. b) Herodota dziejów ks. VII, IX (w wyborze) — c) Xenofonta Memor. 1, 2, 3, 4, (według Chrestomatyi Fiderera). Memoro-

wanie ustępów celniejszych. — Lektura prywatna. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury, połączone z powtarzaniem i uzupełnianiem składni w obrębie słowa. — Zadania jak w kl. V.

Język polski, 3 godz. tygodniowo. Celniejsze dzieła literatury polskiej od połowy w. XVI. do końca w. XVIII. według wypisów Tarnowskiego i Wójcika. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem w całości w szkole: Trenów i Odprawy posłów Kochanowskiego, Powrotu posła Niemcewicza, Sarmatyzmu Zabłockiego; w domu obowiązkowo: Trylogii Sienkiewicza, Pamiętników Paska, Heidensteina, Kitowicza, Listopada Rzewuskiego, Powrotu do gniazda Kraszewskiego, Fircyka w zalotach Zabłockiego. Pilniejsi uczniowie przeczytali nadto: Kazania sejmowe Skargi, Quo Vadis Sienkiewicza, Krzyżacy Sienkiewicza i tegoż Nowelle, Tarnowskiego o Kochanowskim i Pisarzach Politycznych, Doświadczyńskiego, Krasickiego i t. p. Historya literatury (na podstawie lub przy sposobności czytanych utworów) od początku do Niemcewicza włącznie. Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Stylistyka i poetyka na tle lektury Wypisów Petelenza i Wernera. Goethego: Hermann und Dorothea i Götz von Berlichingen (wyd. Graesera). Memorowanie i obowiązkowa lektura domowa. W półroczu 7 zadań (3 szkolne, 4 domowe). Tematy jak w kl. V.

Historya i geografia, 4 godziny tygodn. Dzieje Rzymian od Augusta do końca, dzieje średniowieczne i dzieje nowożytne do wojny trzydziestoletniej.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. Algebra: Potęgowanie pierwiastkowanie, logarytmowanie, rozwiązywanie równań stopnia drugiego o jednej niewiadomej. — Geometrya: Stereometrya, goniometrya i trygonometrya do rozwiązywania trójkątów włącznie. — Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. I.

Historya naturalna, 2 godziny tygodniowo. Somatologia człowieka; zoologia systematyczna.

KLASA VII.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Etyka chrześciańsko-katolicka.

Język łaciński, 5 godz. tygodniowo. Lektura: a) Ciceronis de im-

perio Cn. Pompei, in Verrem IV. i Laelius de amicitia; b) Verg. Aen. II, IV i VI do XII. w wyjątkach. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne na tle lektury, połączone z uzupełnianiem nauki o szyku, figurach, tropach i okresach. — Zadania, jak w klasie V.

Język grecki, 4 godziny tygodniowo. Lektura: a) Demostenesa I. mowa Olintyjska, I. i III. Filipicka, Mowa o pokoju, b) Homera Odyssei pieśń I. (1—88), III, IV, VI, VII i VIII. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne, połączone z przygodnem powtarzaniem i uzupełnianiem nauki o przyimkach, imiesłowach, partykułach i okresach. — Zadania, jak w kl. V.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Celniejsze dzieła literatury narodowej od Trembeckiego do Słowackiego według Wypisów Tarnowskiego-Wójcika. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem w całości w szkole: Sarmatyzmu Zabłockiego, Powrotu Posła Niemcewicza, Barbary Radziwiłłównej Felińskiego, Dziadów Mickiewicza, Maryi Malczewskiego, Ślubów panieńskich Fredry, Kordyana Słowackiego; w domu; Konrada Wallenroda Mickiewicza, Balladyny i Lilli Wenedy Słowackiego, Spekulanta Korzeniowskiego. Prócz tego rozprawy krytyczne dzieł Mickiewicza, Malczewskiego, Fredry, Słowackiego. Wypracowania stylistyczne 5 na półrocze, domowe przeważnie.

Język niemiecki, 4 godz. tygodn. Lektura: Zamiast wyczerpanych Wypisów Wernera i Petelenza czytano w wydawnictwach szkolnych Gräsera lub Freytaga następujące dzieła przeważnie w całości: Nibelungenlied; Mittelhochdeutsche Lyriker; Lessing: Minna von Barnhelm; Goethe: Aus meinem Leben (I. T.), Gedichte, Götz von Berlichingen, Egmont, Hermann und Dorothea; Schiller: Die Räuber, Wilhelm Tell. Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli, jak w kl. V. — Poetyka, stylistyka i wiadomości literackie, jak w kl. VI. — Gramatyka, jak w kl. V. — Wypracowania piśmienne co miesiąc jedno, naprzemian szkolne i domowe. Tematy wolne na podstawie podanej dyspozycyi, tok myśli czytanych utworów poetycznych, streszczanie scen dramatycznych i całych aktów, charakterystyki osób, tematy z zakresu historyi powszechnej i filologii klasycznej.

Historya i geografia, 3 godziny tygodniowo. Ciąg dalszy Historyi

nowożytnej aż do najnowszych czasów z uwzględnieniem wewnętrznych dziejów Europy i geografii.

Matematyka, 3 godziny tygodniowo. Algebra: Równania drugiego stopnia o kilku niewiadomych; równania stopni wyższych, dające się sprowadzić na równania stopnia drugiego; równania wykładnicze i nieoznaczone; szeregi, rachunek procentu składanego i rent. Kombinacye i wzór Newtona. — Geometrya: Trygonometrya. Zastosowanie algebry do geometryi i analityka płaska. — Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. I.

Fizyka, 3 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał. Mechanika ciał stałych, płynnych i lotnych, ciepło, chemia ogólna.

Propedeutyka filozofii, 2 godziny tygodniowo. Logika elementarna i zastosowana.

KLASA VIII.

Religia, 2 godziny tygodniowo. Historya Kościoła katolickiego.

Język łaciński, 5 godzin tygodniowo. Lektura: a) Horatii Carm. I. 1, 3, 4, 14, 24, 34; II. 2, 3, 6, 7, 10, 13, 14, 16, 17, 18; III. 2, 8, 13, 23, 30; IV. 7, 9; Epod. 2, 7; Satir. I. 1, 6, 9. — b) Taciti Ann. I. IV. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne (1 godzina tygodn.) jak w kl. VII. Zadania jak w kl. V.

Język grecki, 5 godzin tygodniowo. Lektura: a) Platona Apologia Sokratesa i Protagoras b) Sofoklesa Antygona. — Lektura kursoryczna: Homera Odyssea. — Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne, jak w klasie V. — Zadania jak w klasie V.

Język polski, 3 godziny tygodniowo. Lektura: Celniejsze dzieła literatury narodowej według Wypisów Tarnowskiego i Próchnickiego w. XIX. od Krasińskiego aż do doby dzisiejszej. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem w całości w szkole: Krasińskiego Irydiona, Przedświtu i Psalmów; Korzeniowskiego Żydów, Szujskiego Wallasa, Wyspiańskiego Warszawianki, — w domu obowiązkowo: Krasińskiego Nieboskiej Komedyi, Korzeniowskiego Mnicha. Pilniejsi uczniowie czytali nadto dzieła Krasińskiego, Korzeniowskiego, Kraszewskiego, Rzewuskiego, Chodźki, Szujskiego, Szajnochy, Pola, Asnyka, Prusa, Orzeszkowej, Wyspiańskiego, Żeromskiego. Celniejsze dzieła literatury krytycznej, nadto dzieła wybitniejsze z literatur obcych.

Historya literatury wieku XIX. od Krasińskiego do najnowszych czasów. Wypracowania stylistyczne: 5 w półroczu pierwszem przeważnie domowe, drugiem same szkolne.

Język niemiecki, 4 godziny tygodniowo. Epoka klasyczna od r. 1794. do śmierci Goethego. Pisarze austryaccy czasów nowszych. Treściwy pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Goethego. W całości czytano: Schillera Maria Stuart i Braut von Messina, Goethego Egmont. Obowiązkowa lektura domowa. W I. półroczu 5 zadań (2 szkolne, 3 domowe), w II. półroczu 4 zadania (1 domowe, 3 szkolne). Tematy, jak w klasie VII.

Historya i geografia, 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu dzieje monarchii austryacko-węgierskiej z uwzględnieniem ich związku z dziejami powszechnemi; w II. półroczu geografia i statystyka monarchii austryacko-węgierskiej; powtórzenie historyi greckiej i rzymskiej.

Matematyka, 2 godziny tygodniowo. Powtórzenie całego przedmiotu nauki. Ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień algebraicznych i geometrycznych. — Zadania i ćwiczenia domowe, jak w kl. I.

Fizyka, 3 godziny tygodniowo. Magnetyzm, elektryczność, teorya undulacyjna, akustyka, optyka i zasady astronomii.

Propedeutyka filozofii, 2 godz. tygodniowo. Psychologia empiryczna.

Plan nauki religii mojżeszowej.

Klasa I. Historya biblijna do śmierci Mojżesza. Przymioty Boskie i zasady wiary. Dziesięcioro przykazań. Objaśnienie znaczenia świąt i uroczystości pamiątkowych. Tłómaczenie modlitw porannych i błogosławieństw.

Klasa II. Historya biblijna od Jozuego do podziału państwa. Zasady wiary. Objaśnienia dziesięciorga przykazań. Obowiązki względem Boga. Objaśnienie znaczenia i obrządków świąt, uroczystości pamiątkowych i postów. Tłómaczenie modlitw wieczornych i błogosławieństw.

Klasa III. Historya biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Żywoty proroków. Trzy główne nauki wiary mojżeszowej. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Nazwy, podział i treść ksiąg pisma św. Tłómaczenie modlitw na sobotę i Hallel. Abinu malkenu.

Klasa IV. Historya Izraelitów pod panowaniem Syryi. Machabeusze. Izraelici pod panowaniem Rzymian. Upadek państwa. Powstanie Bar Kochby. Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Nazwy i treść pism apokryficznych. Tłómaczenie modlitw na święta. Odczytywanie modlitw na święta. Odczytywanie tory i proroków przy nabożeństwie publicznem. Podział nabożeństwa.

Klasa V. Żywot Majmonidesa. Objaśnienie 13 artykułów wiary według Majmonidesa. Zasady moralne i etyczne. Wybór ustępów z Pentateuchu z objaśnieniami pod względem treści i historyi.

Klasa VI. Zasady moralności i etyki na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców »Pirke Abot«. Wybór z pism historycznych proroków z objaśnieniami.

Klasa VII. Zasady moralności i etyki na podstawie IV, V i VI rozdz. »Pirke Abot«. Wybór ustępów z Jezajasza, Jeremiasza, psalmów, Hioba, przypowieści Salomona i hagiografów z objaśnieniami.

Klasa VIII. Historya Żydów w rozprószeniu po całym świecie z biografiami najsławniejszych mężów. Historya Żydów w Polsce.

B. Przedmioty nadobowiązkowe.

Historya kraju rodzinnego. Naukę tę wykładano w klasie III, IV, VI (w 2. półr.), VII i VIII (w 1. półr.) po jednej godzinie tygodniowo według programu poleconego przez Władze szkolne.

Język francuski, w 2 oddziałach po 2 godziny tygodniowo. Oddział I. (uczniowie klasy III. i IV.) po 2 godziny tygodniowo. — Oddział II. (uczniowie klasy V—VIII.) po 2 godziny tygodniowo. — Nauka czytania. Tłómaczenie, opowiadanie i uczenie się na pamięć mniejszych anegdotek. Ćwiczenia ustne w formie pytań i odpowiedzi. Nauka gramatyki z uwzględnieniem przeważnie odmiany słów wzorowych i (w oddziale II) nieregularnych, najczęściej używanych, na podstawie Ćwiczeń J. Amborskiego Cz. I. — Ćwiczenia piśmienne, szkolne i domowe.

Rysunki odręczne. Nauka odbywała się w trzech oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I. Ćwiczenia w szkicowaniu kół różnej wielkości, tudzież linii wygiętych i wiązanek kształtem podobnych do ósemek, z których układano rozety wielodziałowe, kształtów liści, elips, linii

spiralnych i ślimacznic, zastosowanie tychże w ornamentach odpowiednimi motywami i trudniejszych ornamentów symetrycznych.

Przejście do szkicowania przedmiotów z natury, jako to: liści prasowanych, zasuszonych lub świeżych, naczyń, ślimaków i owoców a w końcu malowanie kształtów liści i kwiatów odrazu pędzlem bez poprzedniego rysowania konturów.

Oddział II. Rysowano kształty liści stylizowanych według wzorów narysowanych na tablicy, które później wyciągano piórem i nakładano farbami. Ćwiczenia w rysowaniu z naturalnych liści zasuszonych lub świeżych z zastosowaniem tychże w ornamentach wstęgowych, przestrzennych lub rozetach. Malowanie piór, motyli i owadów z natury, muszli i owoców zasuszonych lub imitacyi. Nauka perspektywy. Zasadnicze wiadomości z perspektywy na prostej ze znaczkami i pięciu równoległych prostych, a następnie rysowano w kilku ustawieniach w perspektywie bryły stereometryczne pojedynczo i grupami z ocieniowaniem. W końcu rysowano łatwiejsze ornamenty z plastycznych modeli gipsowych i form tektonicznych z oznaczeniem cieni własnych i rzuconych.

Oddział III. Tu rysowano i malowano tylko z modeli i natury, i tak: studya roślin, zwierząt, oraz medalionów z odlewów gipsowych, które cieniowano kredką, wiszorem, węglem lub farbami. Z natury rysowano i malowano kwiaty z liśćmi, owady, skrzydła ptaków, trudniejsze motyle, muszle morskie, ryby, homara, pająka morskiego i t. p.

W II i III. oddziale wyłożono o barwach i ich harmonii a o mieszaniu farb przygodnie.

Nauka stenografii w 2 oddziałach równorzędnych po 2 godziny tygodniowo.

Nauka odbyła się według systemu Gabelsbergera-Polińskiego.

Gimnastyka. Nauka odbywa się w sali Tow. gimnastycznego »Sokół« pod kierunkiem egzaminowanego nauczyciela Kaspra Nowaka w 3 oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I-szy tworzyli uczniowie klasy I, podzieleni na trzy zastępy: oddział II. uczniowie klasy II i III podzieleni na 3 zastępy; oddział III. uczniowie klasy IV—VIII, podzieleni na 3 zastępy. Zastępy podczas lekcyi prowadzili przodownicy, wybrani z grona starszych uczniów. Lekcye przygotowawcze dla przodowników odbywały się raz na tydzień przez godzinę.

Na każdej lekcyi odbywały się w pierwszej połowie godziny ćwiczenia wolne ciężarkami, laskami, maczugami lub musztra, a w drugiej połowie godziny ćwiczenia na dwu przyrządach z jedną zmianą. Nadto przez maj i czerwiec miejsce ćwiczeń wolnych zajmowały zabawy i gry gimnastyczne.

Ćwiczenia zastosowano do wieku i fizycznego rozwoju uczniów. Dlatego na początku I. i II. półrocza odbywano pomiar siły.

Śpiew. Nauka śpiewu odbywała się w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

W oddziale niższym słuchali uczniowie zasad muzyki i śpiewali ćwiczenia, odnoszące się do nauki teoretycznej, jakoteż łatwiejsze pieśni treści religijnej i świeckiej.

W oddziale wyższym ćwiczyli się uczniowie w śpiewie choralnym, wykonując utwory muzyki kościelnej z tekstem polskim i łacińskim.

Kaligrafia. Nauka odbywała się w dwóch oddziałach po jednej godzinie na tydzień. Uczęszczali na nią uczniowie klasy I. i II., a przedmiotem jej było w oddziale I. pismo zwyczajne, polskie i niemieckie według wzorów, pisanych na tablicy, w oddziale zaś drugim zwiększenie i zmniejszenie pisma według wzorów H. Tarczyńskiego.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i religii mojżeszowej pobierają remuneracyę z funduszu naukowego.

III.

Wykaz książek szkolnych na rok szkolny 1906/1907.

KLASA I.

Religia: Wielki Katechizm religii katolickiej, Kraków 1903. Opr. 60 hal. Ks. Jougan, Liturgika, Lwów 1899. Opr. 1·40 K. — **Język łaciński:** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 2—5. Lwów 1903. Opr. 1 K. — Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wydanie 4. Lwów 1905. Opr. 1 K. 50 h. — **Język polski:** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna.

Wyd. 9 i 10. Lwów 1906. Opr. 2 K. 40 h. — Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla I. klasy. Wydanie 3—4 Lwów 1905. Opr. 1 K. 50 h. — **Język niemiecki**: German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. Wydanie 6. Lwów 1906. Opr. 1 K. 80 h. — **Geografia**: Romer, Geografia. Lwów 1904. Opr. 1 K. 40 h. — **Matematyka**: Kranz, Arytmetyka i Algebra Cz. I. na kl. I. i II. Kraków 1904. Opr. 1 K. 80 h. — Močnik-Maryniak, Geometrya poglądowa. Część I. Wydanie 6 i 8. Lwów 1904. Opr. 1 K. 50 h. — **Historya naturalna**: Nussbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Lwów 1904. Opr. 3 K. 20 h. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 1—5. Kraków 1904. Opr. 2 K. 10 h.

KLASA II.

Religia: Jak w klasie I. — **Język łaciński**: Samolewicz, Gramatyka jak w klasie I. — Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. Lwów 1905. Opr. 2 K. — **Język polski**: Małecki, jak w I. klasie. — Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. Wydanie 1—3. Lwów 1905. Opr. 1 K. 80 h. — **Język niemiecki**: German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wydanie 4. Lwów 1904. Opr. 2 K. 20 h. — **Geografia i historya powszechna**: Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wydanie 9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80 h. — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. I. Wydanie 2, Lwów 1901. Opr. 2 K. — **Matematyka**: jak w I. klasie. — **Historya naturalna**: jak w I. klasie.

KLASA III.

Religia: Ks. Dąbrowski, Historya biblijna zakonu starego. Wydanie 1—3. Stanisławów 1902. Opr. 1 K. 60 h. Liturgika jak w I. klasie. — **Język łaciński**: Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5—8. Lwów 1906. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wydanie IV. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h. — Cornelius Nepos. Wydanie 3. Kłaka. 1 K. 30 h. — **Język grecki**: Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wydanie 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h. — Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1905. Wydanie 2. Opr. 2 K. 80 h. — **Język polski**: Małecki, jak w kl. I. — Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie

dla III. kl. Lwów 1904. Wydanie 2. Opr. 2 K. — **Język niemiecki:** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wydanie 3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. — Petelenz, Deutsche Grammatik. Wydanie 2. Lwów 1904. Opr. 1 K. 80 h. **Geografia i historya powszechna:** Baranowski i Dziedzicki, jak w kl. II. — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Wydanie 2. Lwów 1905. Opr. 2 K. — Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 3. Lwów 1904. Opr. 2 K. — **Matematyka:** Kranz, Arytmetyka i algebra. Część II. Kraków 1904. Opr. 1 K. 80 h. — Močnik-Maryniak, Geometrya poglądowa. Część II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr. 1 K. 50 h. — **Fizyka:** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2—4. Kraków 1904. Opr. 2 K. — **Historya naturalna:** Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii dla klas niższych. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h.

KLASA IV.

Religia: Ks. Jougan, Liturgika jak w kl. I. — **Język łaciński:** Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jak w kl. III. — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1—3. Lwów 1905. Opr. 2 K. — Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowski. Opr. 1 K. 40 h. — Ovidius. Wyd. Skupniewicz. 1 K. 60 h. — **Język grecki:** jak w kl. III. — **Język polski:** Małecki, Gramatyka jak w kl. I. — Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1906. Wydanie 2. Opr. 2 K. 40 h. — **Język niemiecki:** German-Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla IV. kl. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr 2 K. 60 h. Petelenz, Deutsche Grammatik, jak w kl. III. — **Geografia i historya powszechna:** Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. — Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 hal. — Rawer, dzieje ojczyste. Wyd. 3. Lwów 1904. Opr. 2 K. — **Matematyka:** Jak w kl. III. — **Fizyka:** Kawecki i Tomaszewski, jak w kl. III.

KLASA V.

Religia: Ks. Jougan, Katolicka dogmatyka ogólna. Lwów 1898. Opr. 2. — **Język łaciński:** Livius. Wyd. Zingerle-Majchrowicz. Opr. 2 K. — Ovidius. Wyd. Skupniewicza. Opr. 1 K. 60 h. — Samolewicz-

Sołtysik: Gramatyka języka łacińskiego, jak w kl. III. — **Język grecki:** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. — Homera Iliada Część I. Wyd. Christ-Fischer. Opr. 3 K. — Ćwikliński, Gramatyka jak w kl. III. — **Język polski:** Próchnicki: Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2. Lwów 1900. Opr. 3 K. — **Język niemiecki:** Julius Ippoldt u. Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der Galizischen Mittelschulen. I. Teil. V. Klasse (Lwów 1905). Opr. 4 K. — **Geografia i historya powszechna:** Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wyd. 3 i 4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. — **Matematyka:** Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 2 i 3. Lwów 1906. Opr. 3 K. 60 h. — Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5. Lwów 1902. Opr. 4 K. — **Historya naturalna:** Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. 2 K. 50 h. — Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. 2. przerobione. Kraków 1901. Opr. 3 K.

KLASA VI.

Religia: Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. Opr. 2 K. — **Język łaciński:** Sallustius, Jugurtha, Wyd. Linker-Sołtysik. Opr. 70 h. — Vergilius. Wyd. Eichler-Rzepiński. Opr. 1 K. 40 h. — Cicero, In Catilinam, wyd. Nohl-Bednarski. Opr. 1 K. 20 h. — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jak w kl. III. — **Język grecki:** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta, jak w kl. V. — Homera Iliada, Część I. i II. Wyd. Christ-Fischer. Opr. 3 K. — Herodot. Wyd. Scheindler-Terlikowski. Opr. 2 K. — Ćwikliński, Gramatyka jak w kl. III. — **Język polski:** Tarnowski i Wójcik. Wypisy polskie. Część I. Wyd, 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h. — **Język niemiecki:** Ippoldt u. Stylo. Deutsches Lesebuch. II. Teil. VI. Klasse (w druku). — **Geografia i historya powszechna:** Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wyd. 3—4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. — Zakrzewski, Historya powszechna. Część II. Wyd. 1—3. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. — Zakrzewski, Historya powszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. Opr. 2 K. 80 h. — Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 3. Kraków 1901. Opr. 3. — **Matematyka:** Dziwiński, Zarys algebry. Močnik-Maryniak, Geometrya jak w kl. V. — Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. Opr. 1 K. 20 h. — Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Wyd. 2. Kraków 1905. Opr.

3 K. 50 h. — **Historya naturalna:** Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1—2. Lwów 1900. Opr. 3 K.

KLASA VII.

Religia: Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 3. Tarnów 1903. Opr. 1 K. 80 h. — **Język łaciński:** Cicero, In Verrem IV. Nohl-Jędrzejowski. — Laelius. Wydanie Nohl-Bednarski. Opr. 60 h. — Vergilius. Wydanie Eichler-Rzepiński. Opr. 1 K. 40 h. — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jak w kl. III. — **Język grecki:** Homera Odyssea. Wyd. Christ-Jezienicki. Opr. 2 K. 40 h. — Demostenes. Wyd. Wotke-Schmidt. Opr. 1 K. 40 h. — Ćwikliński, Gramatyka jak w kl. III. — **Język polski:** Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h. — Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 3. Lwów 1906. Opr. 3 K. 60 h. — **Język niemiecki:** Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VII. Klasse. Lwów 1893. Opr. 3 K. 30 h. — **Geografia i historya powszechna:** Zakrzewski, Historya powszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. Opr. 2 K. 80 h. — Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 3. Kraków 1901. Opr. 2 K. — **Matematyka:** jak w klasie VI. — **Fizyka:** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 4. Kraków 1906. Opr. 3 K. 40 h. — Tomaszewski, Chemia. Wyd. 4. Kraków 1905. Brosz. 70 h. — **Propedeutyka filozoficzna:** Nuckowski, Początki logiki ogólnej. 1903. Opr. 2 K.

KLASA VIII.

Religia: Ks. Jougan, Historya Kościoła katolickiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr. 2 K. — **Język łaciński:** Horatius. Wyd. Dolnicki-Librewski 1 K. 50 h. — Tacitus, Historiae. Wyd. Müller-Staromiejski. Opr. 2 K. — Agricola. Wyd. Kornitzera Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, jak w kl. III. — **Język grecki:** Platon, Apologia, Phaedon. Wyd. Christ-Lewicki. Opr. 1 K. — Laches. Wydał Král. 88 h. — Sofokles. Edyp król. Wyd. Szubert-Majchrowicz. Opr. 1 K. 12 h. Homera Odyssea, jak w klasie VII. — Ćwikliński, Gramatyka, jak w kl. III. — **Język polski:** Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 2. Lwów 1896, Opr. 3 K. 60 h. — **Język niemiecki:** 1) Petelenz-Werner. Deutsches

Lesebuch für die VIII. Klasse. Lwów 1894. — **Geografia i historya powszechna:** Głąbiński-Finkel, Historya i statystyka austryacko-węgierskiej monarchii. Wyd. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K. — Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 3. Kraków 1901. Opr. 2 K. — **Matematyka:** jak w kl. VI. — **Fizyka:** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka, jak w kl. VII. — **Propedeutyka filozoficzna:** Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Wyd. 2. Kraków 1906. Opr. 2 K.

IV.

Tematy wypracowań piśmiennych.

a) W języku polskim.

KLASA Va.

1) Jak spędziłem wakacye (dom.). — 2) Spór Agamemnona z Achillesem (szk.). — 3) Hrabia podziwiający zamek o wschodzie słońca (dom.). — 4) Stosunek Radziwiłła do bandy albeńskiej (szk.). — 5) Sędzia w »Panu Tadeuszu« w stosunku do rodziny, do poddanych i do kraju (dom.). — 6) Poświęcenie za ojczyznę jako myśl zasadnicza »Grażyny« (szk.). — 7) »I nie zostało mi nic oprócz Boga«, »I tam mój cmentarz — a tamtędy droga«, rozwinąć i uzasadnić powyższą myśl na podstawie »Ojca zadżumionych« (dom.). — 8) Rozkwit Aten za rządów Peryklesa (szk.). — 9) Jakiemi drogami dostały się na Litwę w epoce Napoleona wieści polityczne? (na podst. »Pana Tadeusza) (dom.). — 10) Jaki wyraz miała tęsknota za ojczystym krajem u Srula z Lubartowa? (szk.). — 11) Katastrofa w użyciu Mohorta (dom.). — 12) Siciński w podaniu a w historyi (na podst. »Popasu w Upicie«) (szk.). 13) »Koniec życia jest końcem dnia właśnie. Im kto szczerzej pracował — tem spokojniej zaśnie«. Brodziński (dom.). — 14) Jakimi środkami może poeta działać na naszą wyobraźnię? (szk.).

KLASA Vb.

1) Garść najpiękniejszych wspomnień z ostatnich moich wakacyi (dom.). — 2) Przyjazd Tadeusza do rodzinnego domu i wrażenia patryotyczne jakich doznał na wstępie (szk.). — 3) Losy młodego Szarskiego (na podst. »Powieści bez tytułu« Kraszewskiego) (dom.). — 4) Krwawa karta z dziejów zamku Horeszków (szk.). — 5) Rozmowa Rymwida z Litaworem (dom.). 6) Tęsknota wygnańca za ojczystym krajem (na podst. now. p. t. »Latarnik« Sienkiewicza) (szk.). — 7) »Niebieska opieka tajnie nagradza uczynki człowieka«, opowiadanie na tle »Wiesława« w formie powiastki lub gawędy (dom.). — 8) Boleść rodzicielska w »Ojcu zadżumionych« i jej różne stopnie (szk.). — 9) Druga wyprawa perska na Grecyę (obrazek hist. osnuty na tle powieści poet. Ujejskiego p. t. »Maraton«) (dom.). — 10) Żywot i czyny wiernego sługi Horeszków IMC. Gerwazego Rózeczki. — 11) »Dwa pogrzeby« (nowela osnuta na tle opow. Mohorta) (dom.). — 12) »Z dobrymi dobrym będziesz — gdy się ze złym zbracisz, — Byś był najostrożniejszy, własne dobro stracisz« (szk.). — 13) Znaczenie Papkina w rozwoju akcyi »Zemsty« (dom.). — 14) Dlaczego powinniśmy miłować ojczyznę? (na podst. II. K. S. Skargi) (szk.).

KLASA VIa.

1) Dzieje Jacka Soplicy (podł. II, X i XI, ks. »Pana Tad.«) (dom.). — 2) Wpływ reform Grakchów na stosunki wewnętrzne państwa (szk.). — 3) Mikołaj Rej z Nagłowic jako typ szlachcica polskiego w XVI w. (dom.). — 4) Rozwój polskiego humanizmu aż do Kochanowskiego (szk.). — 5) Rokosz Lubomirskiego w oświetleniu Pamiętników Paska (dom.). — 6) O ile »Odprawa posłów greckich« była czynem obywatelskim Kochanowskiego (szk.). — 7) Myśli polityczne w poezyi i prozie drugiej połowy XVI. wieku (dom). — 8) »Ojczyznę jako matkę miłować powinniśmy«, rozwinąć i uzasadnić tę myśl na podst. II. Kaz. Sejm. Skargi (szk.). — 9) Bunt Bohdana Chmielnickiego (na podst. »Ogniem i mieczem«) (dom.). — 10) Jakie były przyczyny upadku oświaty w Polsce w XVII. stuleciu? (szk.). — 11) »Kowal fortuny nie kuje — sobie ją kto chce zbuduje« (A. M. Fredro) (dom.). — 12) Przyczyny rozwoju oświaty

i literatury w okr. St. Augusta (szk.). 13) »Czegoż się błędny uskarżasz narodzie — los twój zwalając na obce uciski? — Żaden kraj cudzej potęgi nie zwabił, który sam siebie pierwej nie osłabił«). (Marciszew. »Gł. umarłych«) (dom.). — 14) Jak przedstawił Niemcewicz w »Powrocie posła« współczesne prądy społeczne i polityczne? (szk.).

KLASA VIb.

1) Udowodnić na przykładach z historyi starożytnej, że udziałem ludzi wielkich była nienawiść współczesnych (dom.). — 2) Charakterystyka literatury w. XVI. (szk.). — 3) Postać Paska (szk.). — 4) Wieś i miasto w lecie i zimie (dom.). — 5) Szlachcic według Reja (szk.). — 6) Stopniowanie uczucia w »Trenach« Kochanowskiego (szk.). — 7) Przepowiednia Kassandry i jej znaczenie w budowie dramatu (dom.). — 8) Stosunki społeczne w Rzymie (dom.). — 9) Charakterystyka Skrzetuskiego (szk.). — 10) Charakterystyka literatury w. XVII. (dom.). 11) Konarski i jego znaczenie (szk.). — 12) Postać Nerona (dom.). — 13) Treść satyry Krasickiego p. t. »Przestroga młodemu« (szk.). — 14) Dwór Stanisława Augusta (na pod. Listopada (dom.).

KLASA VII.

1) Postać Niemcewicza (szk.). — 2) Cechy pseudoklasycznej literatury (dom.). — 3) Jakie zarzuty czyni Morawski romantykom i klasykom (dom.). — 4) Zwrot do poezyi ludowej (dom.). — 5) Halban i jego znaczenie w »Konradzie Wallenrodzie« Mickiewicza (szk.). — 6) Przemiana Gustawa w Konrada (dom.). — 7) Charakterystyka Miecznika (szk.). — 8) »..... Wasz to obyczaj: cierń w życia przeciągu kłaść im na głowy, kwiat aż na posągu«. (Naruszewicz: »Głos umarłych«) (dom.). — 9) Mickiewicz jako poeta i człowiek (szk.). — 10) Jakim wpływom podlegał Słowacki w pierwszych swoich utworach (dom.).

KLASA VIII.

1) »Nie żył po kim piękna pamięć nie została«, (rozwinąć myśl zawartą w zdaniu Szymonowicza) (dom.). — 2) Stopniowanie uczuć

w »Ojcu zadżumionych« (szk.). — 3) Rola Masynissy i znaczenie jego w »Irydyonie« (dom.). — 4) Ideały hr. Henryka w »Nieboskiej komedyi« (szk.). — 5) Zastosowanie elektryczności w użyciu praktycznem (dom.). — 6) Powieść polska w okresie Mickiewicza (szk.). — 7) Józefinizm (szk.). — 8) Znaczenie Szujskiego jako historyka (szk.).

b) W języku niemieckim.

KLASA Va.

1) Mein erster Schulgang nach den Ferien (dom.). — 2) Des Prometheus Verdienste um die Menschheit (szk.). — 3) Die Erziehung bei den alten Griechen und bei uns (dom.). — 4) Der Herbst und seine Freuden (szk.). — 5) Der Nutzen der Wälder (dom.). — 6) Es ist ein beliebiges Märchen zu erzählen (szk.). — 7) Der Fluch der bösen Tat im Hause Tantalos. (dom.) — 8) Ein Zuschauer berichtet über die Entdeckung der Mörder des Ibykus (szk.). 9) Die olympischen Spiele und ihre Bedeutung (dom.). 10) Etwas aus meinem Leben (szk.). — 11) DerEinfluß der Eisenbahnen auf die Gestaltung der menschlichen Lebensverhältnisse (dom.). 12) Philemon und Baucis (szk.). — 13. Die Vorzüge der gemäßigten Zone (dom.). — 14) Gedankengang des Gedichtes von Kinkel »Scipio« (szk.).

KLASA Vb.

1) Mein letzter Ferientag (dom.). — 2) Wilhelm Tell und Geßler — ein Dialog (szk.). — 3. Der Welthandel und die Seemacht der Phönizier (dom.). — 4. Einige Sehenswürdigkeiten des alten Athen (szk.). — 5) Der Kampf gegen den Winter (dom.). — 6. Es ist ein beliebiges Märchen zu erzählen (szk.). — 7. Der Fluch der bösen Tat in Bechsteins »Klagendem Liede« (dom.). 8) Eine Theatervorstellung bei den alten Griechen (szk.). — 9. Die Wirkung des Wassers auf die Gestaltung der Erdoberfläche (dom.). — 10) Ein interessantes Ereignis aus meinem Leben (szk.). 11) Was veranlaßt uns hohe Berge zu besteigen? (dom.). — 12) Lob der Freundschaft (szk.). — 13) Ein römischer Triumphator (dom.). — 14) Schillers Jugendjahre (szk.).

KLASA VIa.

1) Suae quisque faber fortunae (dom.). — 2) Die Bedeutung des Salzes (szk.). — 3) Der Bau des Hauses (dom.). — 4) Tłómaczenie z polskiego (szk.). — 5) Das Unglück eine Schule (dom.). — 6) Inhaltsangabe des ersten Gesanges von Goethes Hermann und Dorothea (szk.). — 7) Inwiefern können wir aus der Schilderung des Hauswesens des Löwenwirts und des Apothekers in Goethes Hermann und Dorothea einen Anhalt gewinnen für die Charakteristik dieser Personen (dom.). — 8) Gedanken am Neujahrsabend. (Eine Betrachtung) (dom.). — 9. Die Verschwörung des Katilina (szk.). — 10) Sonnenuhr und Taschenuhr. Vergleichung mit besonderer Rücksicht auf die Fortschritte der Technik und die Bequemlichkeit der Handhabung (dom.). — 11) Welchen Platz nimmt in der Ökonomie von Goethes Hermann und Dorothea der Pfarrer ein (szk.). — 12) Der Wert des Goldes und der Wert des Menschen (dom.). — 13) Wie gelangt man am sichersten zum Wohlstande (szk.). — 14) Każdy z uczniów otrzymał osobny temat na podstawie lektury prywatnej.

KLASA VIb.

1) Die Menschen und die Ameisen (dom.). — 2) Der Fluß ein Bild des menschlichen Lebens (szk.). — 3) Was ist an der Handlungsweise des Ritters im »Kampf mit dem Drachen« zu loben und zu tadeln (dom.). — 4) Tłómaczenie z polskiego (szk.). — 5) Weihnachten ein Freudenfest (dom.). — 6) Blüten und Hoffnungen. Eine Vergleichung (szk.). — 7) Inwiefern entsprechen die Überschriften in Goethes Hermann und Dorothea dem Inhalte der einzelnen Gesänge? (dom.). — 8) Hand und Maschine (dom.). — 9. Wie verändert der Mensch das Antlitz der Erde (szk.). — 10) Jung gewohnt, alt getan (dom.). — 11) Ist in Goethes »Hermann und Dorothea« Dorothea die gewünschte Schwiegertochter für Hermanns Vater? (szk.). — 12) Das Leben eine Schule (dom.). — 13) Über die religiöse Weihe, welche Jugendfreundschaften besitzen sollten. In Form einer Rede (szk.). — 14) Każdy uczeń otrzymał osobny temat z uwzględnieniem prywatnej lektury.

KLASA VII.

1) Hermann — eine Charakteristik (dom.). — 2) Die Lebensweisheit in Goethes Hermann und Dorothea (szk.). — 3) Das Tragi-

sche im Nibelungenliede (dom.). — 4) Major von Tellheim und Minna von Barnhelm — eine Erzählung (szk.). — 5) Die Folgen des 30-jährigen Krieges für Deutschland (dom.). — 6) Die Bildung des jungen Goethe (szk.). — Die volkstümlichen Elemente in Goethes Balladen (dom.). — 8) Troias letzter Tag (nach Vergil) (szk.). — 9) Welche Erinnerungen weckt der Ringplatz zu Krakau? (dom.). — 10) Die Sturm- und Drangtendenzen in »Götz von Berlichingen« (szk.).

KLASA VIII.

1) Liefert Goethes Iphigenie selbst den Beweis für das auf das Stück sich beziehende Wort: »Alle menschlichen Gebrechen — Sühnet reine Menschlichkeit«? (dom.). — 2) Welche Züge aus Wallensteins Vorleben hat Schiller in seiner Trilogie »Wallenstein« erwähnt und zu welchem Zwecke? (dom.). — 3) Welche Vergleichspunkte bieten die Persönlichkeiten Wallensteins und Egmonts in den gleichnamigen Trauerspielen? (dom.). — 4) Welche Leistungen geben dem griechischen Volke Anspruch auf weltgeschichtliche Bedeutung? (szk.). — 5) Wie begründet Demetrius in Schillers gleichnamigem Drama sein Anrecht auf die Zarenkrone? (szk.). — 6) Titanensagen in alter und neuer Zeit. Im Anschluß an die Lektüre und Erläuterungen von Goethes Faust (dom.). — 7) Bertholds Jugendjahre. Nach Achims v. Arnim Roman »Die Kronenwächter« (szk.). — 8) Das Gemeinsame der Gedanken und Bilder in Schillers »Eleusischem Fest« und »Spaziergang« (szk.).

c) Przy egzaminie dojrzałości.

1. **Z języka łacińskiego:**
   a) Przełożyć na język polski: C. Sallusti Crispi ex historiis epistula Cn. Pompei ad senatum od: »Si advorsus vos.....« do »..... mihi privatim consulere«.
   b) Przełożyć na język łaciński ustęp 9—10 z Cwiczeń Próchnickiego na klasę VII. i VIII.
2. **Z języka greckiego:**
   Przełożyć na język polski Plato Laches c. 2.
3. **Z języka polskiego:**
   W jaki sposób pojmują bohaterowie poezyi XIX. wieku poświęcenie się za ojczyznę?

4. **Z języka niemieckiego:**

»Die Lehrerin der Völker, das ist die Weltgeschichte:
Sie lehrt, daß ein gerechter Gott die Groß' und Kleinen richte;
Sie lehrt, daß in der Zeiten Sturm das Tüchtige besteht;
Sie lehrt, daß in der Zeiten Lauf das Nichtige vergeht«.

(Karl Gerock).

5. **Z matematyki:**

a) Przy pomocy wzoru Newtona znaleźć piąty wyraz potęgi: $(\frac{1}{2}a^2b - {}^2 - \frac{2}{3}a^3b - {}^3)^9$.

b) Suma dwu pierwszych wyrazów postępu geometrycznego wynosi 28, suma dwu następnych 252. Napisać ten postęp.

c) Prosta $4x - 3y = 6$ przecina koło $x^2 + y^2 - 6x - 4y = 3$ w dwu punktach; jak długą jest cięciwa i ile wynosi powierzchnia trójkąta, który ma za podstawę tę cięciwę, a którego wierzchołek leży w początku współrzędnych?

V.

Stan zbiorów naukowych.

A. Biblioteka.

I. Dla nauczycieli.

Biblioteka dla nauczycieli liczy obecnie 769 dzieł. W roku ubiegłym wzrosła o 82 dzieła.

Ważniejsze z dzieł zakupionych są: Kaufmann, Handbuch der christlichen Archäologie, Paderborn 1905; Feldman Wilhelm, Piśmiennictwo polskie 1880—1904; Brückner Aleksander, Dzieje literatury polskiej, Warszawa 1903; Gloger Zygmunt, Encyklopedya staropolska ilustrowana, Warszawa 1903; Kutrzeba Stan., Historya ustroju Polski w zarysie, Lwów 1905; Bobrzyński-Jaworski-Milewski, Z dziejów odrodzenia politycznego Galicyi 1859—1863, Warszawa 1905; Jerusalem Wilh., Einleitung in die Philosopie, 2. Aufl., Wien 1903; Litzmann Berthold, Goethes Lyrik, Berlin 1903; Authes Otto,

Dichter und Schulmeister, Leipzig 1905; Lehmann Rudolf, Lehrbuch der philos. Propädeutik, Berlin 1905; Payot Juliusz, Kształcenie woli, 3 wyd. 1905; Weininger Otto, Geschecht und Charakter, 8. Aufl., Wien 1906; Neumayr Melchior, Dzieje ziemi. tom I. wyd. Morozewicz, Warszawa 1906; Witkowski August, Zasady fizyki, Warszawa 1904; Lorentz H. A., Poglądy i teorye fizyki współczesnej (tłóm. Tołłoczko) Warszawa 1904; Chwolson O. D., Lehrbuch der Physik (übers. v. H. Pflaum) Braunschweig 1902; Pawłowski Antoni, Zasady arytmetyki politycznej, Lwów 1905.

W darze otrzymała biblioteka: Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie; Zs. f. d. österr. Volkskunde; 27 dzieł od Dyr. Kranza; 1 od p. Prof. Rojka i Powieści huculskie od autora (Turczyńskiego).

Zakład prenumeruje następujące pisma: 1) Gazetę lwowską z Przewodnikiem naukowym i literackim. 2) Zs. f. d. österr. Gymnasien. 3) Przewodnik bibliograficzny. 4) Poradnik językowy. 5) Bibliotekę Warszawską. 6) Pamiętnik literacki. 7) Przegląd Polski. 8) Eos. 9) Kosmos. 10) Wszechświat. 11) Przegląd filozoficzny. 12) Zs. f. physikalischen und chemischen Unterricht. 13) Lehrproben und Lehrgänge.

2. Dla młodzieży.

Biblioteka dla młodzieży liczy obecnie 691 dzieł. Z tej liczby przypada na dział polski 523 dzieł, a na dział niemiecki 168 dzieł. W roku ostatnim powiększyła się biblioteka o 66 dzieł. Ważniejsze są następujące: Gałęzowski, Wnuki; Morzkowska, Żołnierzyk burski; Gogol, Obrazki z życia; Kornel Piotr, Cyd; Sofokles, Edyp król, 15 dzieł w wyd. Westa; Grabowski Tadeusz, Poezya polska po r. 1863; Wróblewski Karol, Zasady piękna w sztuce; Żeromski, Popioły; Reymont, Chłopi; Kraszewski, Sierota książęcy; Umiński, O węglu kamiennym, Zwierzęta przedpotopowe; Popławska, O życiu i rozwoju ludzi przedhistorycznych; Kümmel-Umiński, Ocean i jego tajemnice; Sudermann, Frau Sorge; Marie Ebner-Eschenbach, Erzählungen; Freytag, Ingo und Ingraban; Keller, Der grüne Heinrich; Spielhagen, Hammer und Amboß; Baumbach, Zlatorog; De Amicis, Herz; Stifter, Katzensilber; Bürger, Münchhausen; Dela Motte Fouqué, Undine; Chamisso, Peter Schlemhs wundersame Geschichte; Eckstein, Kampf

zwischen Mensch und Tier; Goette, Tierkunde; Foster, Physiologie; Geikie, Geologie.

W darze otrzymano: Aryman mści się, od ucz. kl. VI Hergeta i Powieści huculskie od Autora (p. Turczyńskiego).

W roku b. korzystało z biblioteki polskiej uczniów 363, którzy wypożyczyli 2.972 książek, a z biblioteki niemieckiej uczniów 145, którzy wypożyczyli 752 książek.

3. Dla ubogich uczniów.

Biblioteka dla ubogich uczniów ma 1.351 książek. Powstała i powiększa się z darów młodzieży i rodziców w książkach lub pieniądzach. Wyszczególnia się zaś większy dar I. Szkoły Realnej w Krakowie w liczbie 45 książek. W bieżącym roku szkolnym zakupiono także z »Pomocy koleżeńskiej« 91 różnych podręczników.

B. Gabinet archeologiczny.

Zbiór wzorów naukowych dla filologii klasycznej i historyi sztuki liczy 212 okazów. W bieżącym roku zakupiono: Kaufmann, Archäologie; Graul, Einführung in die Kunstgeschichte mit Atlas.

C. Gabinet geograficzno-historyczny.

Gabinet geograficzno-historyczny posiada 450 przedmiotów. W ubiegłym roku zakupiono: Rothaug-Umlauft, Schulwandkarte der oesterr.-ung. Monarchie (fizyczna); Rothaug-Umlauft, Schulwandkarte der oesterr.-Monarchie (polityczna); Bamberg, Schulwandkarte der Pyrenäen-Halbinsel (fiz.); Bamberg, Schulwandkarte von Skandynavien (fiz.); R. Andree, Allgemeiner Handatlas; H. Kiepert, Wandkarte des röm. Reiches; H. Kiepert, Alt-Gallien und Germanien; Model horyzontu; Kompas.

D. Gabinet fizyczny.

Gabinet fizyczny posiada obecnie 225 przyrządów. W roku szkolnym 1905/6 przybyły w drodze kupna: Narzędzia mechaniczne. Lampa benzynowa dla uzyskania wysokich temperatur; Telegraf bez

drutu; Bania Röntgena; Ekran, powleczony sinkiem borowo-platynowym do doświadczeń Röntgena; Lampka Puluja; Głośny telefon wraz z mikrofonem; Coordes; Wandatlas der Sternkunde (5 tablic); Hornberger, Graphische Darstellungen für den meteorologischen Unterricht (27 tablic); Nábelek, Wandkarte des nördlichen Sternhimmels; Wetzel, Wandkarte für den Unterricht in der mathematischen Geographie.

Nadto uczeń kl. III a. Grimm Hugo podarował model maszyny parowej o oscylującym tłoku Mourdocha, a uczeń kl. V a. Myszal Maryan kawał kabla elektrycznego. — Wreszcie parę drobniejszych przyrządów sporządzono na miejscu.

E. Gabinet historyi naturalnej.

Gabinet historyi naturalnej posiada w dziale zoologicznym 311, w dziale botanicznym 226 i w dziale mineralogicznym 304 okazów.

W b. roku szkolnym zakupiono preparaty spirytusowe z oka wołu i 6 typowych żołądków kręgowców; nadto 2 tablice przedstawiające skielet i umięśnienie człowieka a 3 tablice z rozwojem jaja kury.

Uczeń Grimm z kl. IIIa ofiarował piękne okazy minerałów a uczniowie Pieniążek Stefan, Bieleś T. z kl. Va i Bajorski z kl. IVa oraz Leser z IVb i Jasiński z IIIa wykonali rysunki na kartonie do nauki anatomii botanicznej i ludzkiej.

F. Gabinet rysunkowy.

Do nauki rysunków zakład posiada: a) wzorów 404, b) modeli gipsowych 41, c) naczyń kolorowych glazurowanych 6, d) brył stereometrycznych 6, e) statyw żelazny 1, f) prosta ze znaczkami i 5 równoległych prostych 2, g) zasuszonych liści na tekturkach 12, h) motyli i owadów w kasetkach szklanych 18.

W b. r. szkolnym zakupiono u Złotnickiego we Lwowie 22 zaszonych owoców, 4 imitacye owoców naturalnych, 5 chrząszczów, 13 piór i skrzydeł ptasich na 7 kartonach, 5 barwnych muszli morskich, 3 wypchane ryby, homara i pająka morskiego.

VI.

Fizyczny rozwój młodzieży i wycieczki. — Bursa. — Muzyka. — Wieczorek Mickiewiczowski. — Popis gimnastyczny.

Młodzież tutejszego zakładu gromadziła się podczas przestanków między godzinami w porze letniej w ogródku gimnazyalnym, w zimie zaś z powodu braku odpowiedniego podwórza przebywała na korytarzach wązkich i nieopalanych.

W porze letniej odbywały się przygodne wycieczki w okolice miasta jużto w celach naukowych, jużto dla rozrywki i to pod przewodnictwem i nadzorem nauczycieli. Młodzież ma też swoją organizacyę i jako taka brała udział w ćwiczeniach i wycieczkach, które urządzały krakowskie szkoły średnie.

W ciągu roku zwiedzała młodzież historyczne pamiątki Krakowa i Saliny wielickie.

Przy sprawie fizycznego wychowania młodzieży wspomnieć wypada o Towarzystwie bursy gimn. w Podgórzu. Instytucya ta, tstniejąca od r. 1900, nie mogła i przez ubiegły rok szkolny wydatniejszej nieść uczniom pomocy, i z braku własnego budynku z szczupłych funduszów utrzymywała tylko 2 uczniów na mieszkaniu i wikcie bezpłatnie. Natomiast sprawa budynku Bursy gimnazyalnej przybrała w bieżącym roku szkolnym wyraźniejsze rysy. Dzięki szczególnej dla tej sprawy życzliwości PP. Inżynierów: Eugeniusza Ronki, Piotra Emilewicza i Leopolda Tlachny sporządzone zostały plany i kosztorysy, na podstawie których jeszcze w bieżącym roku słonecznym stanąć ma pod dachem tak bardzo pożądany przybytek wychochowawczy dla młodzieży. Fundusze na cel ten wpływają jednak bardzo leniwie i skromnie; Wydział bursy żywi jednak niepłonną nadzieję, że w miarę wznoszenia się budynku ponad fundamenta popłyną i datki obficiej i że w ten sposób od początku r. szk. 1907/8 będzie można we własnym budynku wprowadzić w życie instytucyę tę tak bardzo dla Podgórza pożądaną.

Wszystkim ofiarodawcom i tym Osobom, które sprawę budowy bursy na każdym kroku z całą życzliwością popierali, składa Dyrekcya na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

Zakład posiada orkiestrę i kapelę. Orkiestra licząca 20 członków, występowała na Wieczorku Trzech Wieszczów. Kapela licząca

26 członków, brała udział w wycieczkach naukowych i zabawowych, nadto w dniu 3. maja i na popisie gimnastycznym. Do końca stycznia roku 1906 prowadził naukę p. Józef Tesarik, sierżant 56 pułku piechoty, w lutym, marcu i kwietniu p. Stanisław Piszczek a od maja do końca r. szk. z. n. p. Tadeusz Rojek. Wyżej wspomnianym nauczycielom wielką pomocą byli uczniowie klasy VI. Jan Blicharz i Józef Szczygieł.

Do utrzymania kapeli przyczyniło się w wielkiej części Grono nauczycielskie i dobrowolne datki, składane przez uczniów tutejszych.

Jak w latach poprzednich, tak i tego roku odbył się dnia 16. grudnia w sali Tow. Sokół w Podgórzu Wieczorek ku uczczeniu pamięci trzech wieszczów, którego urządzeniem zajęła się klasa VII. Wieczorek o nader urozmaiconym programie zagaił Karol Górski, ucz. kl. VII, a zakończył prof. Bobrzyński.

Nauka gimnastyki w tutejszym zakładzie — nieobowiązkowa — odbywała się w Tow. gimnastycznem »Sokół« w Podgórzu. Dnia 24. czerwca odbył się popis gimnastyczny w Parku podgórskim, podczas którego przygrywała kapela gimnazyalna. Na popisie tym, dali uczniowie dowody wielkiego postępu i karności. Zasługa to p. Kaspra Nowaka, który z wielką gorliwością i z zamiłowaniem udziela nauki gimnastyki uczniom tutejszego zakładu.

VII.

Statystyka Zakładu.

	KLASA														Razem
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.	VIII.	
	a	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*			
1. Liczba uczniów:															
Z końcem roku szkoln. 1904/1905 było:															
Uczniów publicznych	55	56	55	60	46	50	47	39	32	40	49	—	42	40	611
Uczniów prywatnych	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	3	—	7
Razem . . .	55	56	55	61	48	50	47	40	32	40	49	—	45	40	618
Na początku i w ciągu roku szk. 1905/1906 przyjęto uczniów publicznych i prywatnych . . .	57	57	50	53	57	56	48	46	37	31	32	34	54	32	644
A mianowicie:															
I. z innych zakładów:															
a) z promocyą	51	47	3	1	2	—	1	9	1	2	2	1	—	—	120
b) po przerwie	—	—	1	2	1	—	1	1	1	—	—	—	2	—	9
c) bez promocyi	—	1	3	2	2	—	1	—	—	—	1	2	—	—	12
II. z tutejszego zakładu:															
a) z promocyą	—	—	39	41	43	50	36	30	32	26	25	30	43	31	426
b) po przerwie	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	5
c) bez promocyi	5	8	4	6	9	6	9	5	3	3	4	—	9	1	72
Razem . . .	57	57	50	53	57	56	48	46	37	31	32	34	54	32	644
W ciągu roku szk. wystąpiło .	4	8	8	4	11	8	6	3	6	2	7	5	1	1	72
Z końcem roku szkoln. 1905/1906 było zatem	53	49	42	49	46	48	42	43	31	27	25	29	53	31	568
Między nimi:															
a) publicznych	53	49	42	49	45	48	42	43	31	27	25	28	53	30	565
b) prywatnych	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3
2. Według miejsca urodzenia było z końcem roku szkoln. 1905/1906:															
a) z Podgórza	17	15	19	6	4	13	11	9	3	4	5	4	10	8	128
b) z powiatu podgórskiego . .	5	6	6	2	7	5	3	5	4	4	3	3	4	1	58
c) z Krakowa i W. Ks. Krak.	10	5	4	7	6	3	4	13	5	6	3	11	14	6[1]	97[1]
d) z innych pow. Galicyi . .	19	21	13	30	26[1]	26	22	15	19	12	14	8	23	13	261[1]
e) z Morawy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
f) z Austryi dolnej	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
g) z Węgier	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
h) z Królestwa Polskiego . .	2	2	—	3	1	1	1	—	—	1	—	1[1]	1	1	14[1]
i) z Rumunii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
j) z Rosyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
k) z Ameryki	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Razem . . .	53	49	42	49	45[1]	48	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	563[3]
3. Według miejsca pobytu było:															
Miejscowych	39	37	26	31	31[1]	35	30	30	22	14	14	18	34	18	379[1]
Zamiejscowych	14	12	16	18	14	13	12	13	9	13	11	10[1]	19	12[1]	186[2]
Razem . . .	53	49	42	49	45[1]	48	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	565[3]

	KLASA														Razem
	I.		II.		III.		VI.		V.		VI.		VII.	VIII.	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b			
4 Według języka ojczystego było:															
Polaków	52	49	41	49	44[1]	46	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	562[3]
Rusinów	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Czechów	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Razem	53	49	42	49	45[1]	48	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	567[3]
5. Według wyznania religijnego było:															
Religii rzym.-kat.	45	34	30	38	41[1]	38	34	30	26	12	18	17[1]	40	19	422[2]
„ grecko-kat.	1	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	6
„ mojżeszowej	7	15	11	11	4	8	8	13	5	14	7	11	13	10[1]	137[1]
Razem	53	49	42	49	45[1]	48	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	565[3]
6. Wiek uczniów.															
Lat 10 skończonych miało	21	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
„ 11 miało	14	18	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
„ 12 „	9	16	23	19	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	76
„ 13 „	6	3	4	8	19	17	9	5	—	—	—	—	—	—	71
„ 14 „	3	2	4	12	5[1]	11	13	19	4	12	—	—	—	—	85[1]
„ 15 „	—	—	5	2	8	6	9	12	10	4	3	2	—	—	61
„ 16 „	—	—	3	2	6	7	7	7	7	5	5	8	12	—	69
„ 17 „	—	—	—	1	1	—	4	—	6	4	10	10	14	2	52
„ 18 „	—	—	—	—	3	—	—	—	3	2	2	4[1]	14	8	36[1]
„ 19 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	7	11	26
„ 20 „	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	3	2	8
„ 21 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3[1]	6[1]
„ 22 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
„ 23 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Razem	53	49	34	49	45[1]	48	42	43	31	27	25	28[1]	53	30[1]	567[3]
7. Klasyfikacya uczniów:															
a) Z końcem roku szkoln. 1905/6 otrzymało:															
Stopień celujący	11	5	2	—	4	8	4	8	7	2	2	4	9	5[1]	71[1]
„ pierwszy	34	27	35	36	27[1]	27	27	29	23	19	12	18[1]	43	24	381[2]
„ drugi	3	7	1	6	4	5	2	1	1	—	3	1	1	—	35
„ trzeci	—	4	2	4	6	6	3	4	—	4	1	—	—	—	34
Do egz. popraw. przeznaczono	5	6	2	3	4	2	6	1	—	2	7[1]	5	—	1	44[1]
„ „ uzupełniaj. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	53	49	42	49	45[1]	48	42	43	31	27	25[1]	28[1]	53	0[1]	565[4]
b) Uzupełnienie klasyfikacyi za rok szk. 1904/5:															
Do egz. popraw. przeznaczono	4	3	3	5	3[1]	2	2	4	4	5	1	—	2[1]	1	39[2]
„ „ uzupełniaj. „	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Egzamin poprawczy złożyło	3	3	3	4	3[1]	2	2	4	4	5	1	—	1[1]	1	36[2]
c) Ostateczny wynik klasyfikacyi za rok szkolny 1904/5:															
Stopień celujący otrzymało	3	3	6	8	3	8	6	3	2	4	10	—	4	4	64
„ pierwszy „	40	43	40	45[1]	32[2]	25	31	29[1]	24	28	34	—	26[2]	35	433[6]
„ drugi „	10	5	5	6	6	7	4	4	4	5	4	—	11[1]	1	72[1]
„ trzeci „	2	5	4	1	4	10	6	3	2	3	1	—	1	—	42
Razem	55	56	55	60[1]	46[2]	50	47	39[1]	32	40	49	—	42[3]	40	611[7]

	KLASA														Razem
	I		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.	VIII.	
	a	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*			
8. Uczęszczanie na naukę przedmiotów nadobowiązkowych:															
1. Historya kraju rodzinnego . .	—	—	—	—	45	48	42	43	—	—	25	28	53	30	314
2. Gimnastyka	17	16	17	14	18	17	12	18	6	6	8	2	3	—	154
3. Rysunki	12	2	7	7	6	9	4	5	3	—	2	2	—	—	59
4. Język francuski	—	—	—	—	11	4	3	1	4	2	1	4	—	—	30
5. Śpiew	6	6	5	5	1	5	8	8	6	1	—	3	8	4	66
6. Kaligrafia	18	22	18	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
7. Stenografia	—	—	—	—	2	3	12	7	7	11	3	9	2	—	56
9. Opłatę szkolną złożyło:															
W I. półrocze po 30 K.	13	23	10	8[1]	11[2]	7	12	12	3	6	7	3	15[2]	4	134
„ „ „ „ 15 „	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
„ II. „ „ 30 „	6	15	11	13	14	16	16	11	4	7	16	7	13	6	155
Uwolnionych od opłaty szkolnej było:															
W I. półroczu	41	26	38	40	43	48	32	34	33	25	24	29	39	27	479
„ II. „	47	35	33	36	36	34	28	32	28	22	14	26	40	25	436
Opłata szkolna wynosiła Koron:															
W I. półroczu	390	690	300	270	390	210	375	360	90	180	225	90	510	120	4200
» II. „	180	450	330	390	420	480	480	330	120	210	480	210	390	180	4650
Razem K. . . .	570	1140	630	660	810	690	855	690	210	390	705	300	900	300	8850
10. Fundusze na środki nankowe.															
Taksy wstępne po 4 K. 20 h. wynosiły K.	218·4	205·8	29·4	25·2	16·8	—	12·6	37·8	8·4	8·4	12·6	16·8	8·4	—	600·6
Datki na środki naukowe po 2 K.	114	114	100	106	112	112	96	92	74	62	64	68	108	62	1284
Datki na gry i zabawy po 1 K. .	55	51	48	50	54	51	46	44	32	30	31	34	53	31	610
Taksy za duplikaty świadectw .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36
11. Stypendya.															
Stypendya pobierało:															
Z fund. Głowińskiego po 315 K. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3
„ „ Boznańskiego po 300 K. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
„ „ Agenora hr. Gołuchowskiego po 100 K. . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
„ „ Rady powiat. w Chrzanowie po 100 K. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Razem 1445 K. pobierało . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6

12. Pomoc koleżeńska.

A. Dochód.

1.	Pozostałość kasowa z r. 1904/5	146 K.	14 h.
2.	Dotacya miasta Podgórza na r. 1906	400 »	— »
3.	Przy wpisach i w ciągu roku szkolnego zebrano	236 »	54 »
4.	WP. dyrektor Stanisław Bednarski (za książki)	7 »	60 »
5.	Profesorowie tutejszego gimnazyum	42 »	50 »
6.	Prywatyści » »	11 »	50 »
7.	Na ręce prof. Dra Jana Jakóbca złożyli w ciągu roku szkolnego:		
	Uczniowie kl. I a (skarbnik Więckowski) . .	32 »	14 »
	» » I b (» Kraus Izydor) . .	31 »	86 »
	» » II a (» Passendorfer) . .	14 »	75 »
	» » II b (» Ladziński) . . .	18 »	52 »
	» » III a (» Kośmiński) . . .	46 »	50 »
	» » III b (» Benedyk) . . .	8 »	20 »
	» » IV a (» Zapiórkowski) . .	13 »	60 »
	» » IV b (» Kowalski Tadeusz)	13 »	26 »
	» » V a (» Skorkowski i Filip)	38 »	24 »
	» » V b (» Korngold Ferdyn. i Czajka)	6 »	80 »
	» » VI a (» Krzyszkowski) . .	3 »	72 »
	» » VI b (» Skwarczyński i Włoch)	20 »	50 »
	» » VII (» Soroczyński) . .	20 »	58 »
	» » VIII (» Pięta)	14 »	15 »
	Razem . .	1127 K.	10 h.

B. Rozchód.

1.	Na książki szkolne do biblioteki dla ubogich uczniów	214 K.	98 h.
2.	Między uczniów rozdano gotówką	20 »	— »
3.	Dla ubogich uczniów wydano na ubranie i obuwie	425 »	60 »
	Razem . .	660 K.	58 h.

C. Zestawienie.

Dochód	1127 K. 10 h.
Rozchód	660 » 58 h.
Pozostaje .	466 K. 52 h.

Wszystkim Ofiarodawcom składa Dyrektor imieniem ubogiej młodzieży serdeczne podziękowanie.

VIII.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny 1905/6 rozpoczęto uroczystem nabożeństwem w dniu 4. września.

Wpisy uczniów do klasy I. odbywały się dnia 29. i 30. czerwca, a do wszystkich klas dnia 30. i 31. sierpnia.

Egzamina wstępne do klasy I. odbywały się dnia 30. czerwca i dnia 1. września 1905 r.

Z początkiem i w ciągu roku szkolnego wpisano 644 uczniów publicznych i prywatnych; zakład liczył 8 klas głównych i 6 równorzędnych, (o jednę więcej niż roku poprzedniego).

Dnia 9. września odbyło się w kaplicy szkolnej żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Egzamin dojrzałości poprawczy odbył się w terminie jesiennym dnia 14. września w części piśmiennej, a dnia 15. września w części ustnej, w terminie zaś zimowym dnia 5. i 6. lutego pod przewodnictwem Dyrektora zakładu.

Dnia 4. października obchodził zakład Imieniny Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem.

Dnia 18. listopada, jako w dzień imienin ś. p. Cesarzowej Elżbiety, odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój Jej duszy.

Dnia 16. grudnia urządziła młodzież tutejszego zakładu wieczorek ku uczczeniu pamięci Trzech Wieszczów.

W dniach 23.—26. października i 13.—16. listopada odbył lustracyę tutejszego zakładu c. k. krajowy Inspektor szkół WP. Dr. Ladomił German.

Dnia 12. 13. i 14. marca przysłuchiwał się nauce religii w kl. IIIb, Va, Vb, VIa i VIII., jako Komisarz biskupi, Przewielebny ks. Antoni Gruszecki, kanonik i proboszcz w Podgórzu.

Piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w dniach 7.—12. maja, a ustny w dniach 22.—28. czerwca pod przewodnictwem c. k. Inspektora szkół WP. dra Ladomiła Germana.

W ciągu roku szkolnego przystępowała młodzież katolicka trzy razy do św. Sakramentów pokuty i ołtarza, nadto odprawiła w dniach 7.—10. kwietnia rekolekcye wielkopostne. Egzorty wygłosił Przewielebny O. Jarosław Rejowicz T. J.

Dnia 28. czerwca urządzono nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny 1905/6 zakończono dnia 30. czerwca uroczystem nabożeństwem dziękczynnem i rozdaniem świadectw.

IX.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z d. 15. września 1905 l. 35.231 podała do wiadomości grona nauczycielskiego, że egzamina piśmienne pod nadzorem i ustne dla kandydatów zawodu nauczycielskiego w gimnazyach i szkołach realnych, tudzież dla kandydatek zawodu nauczycielskiego w liceach żeńskich odbywać się będą nie, jak dotąd, dwa razy do roku, t. j. w listopadzie i w maju, lecz trzy razy do roku, t. j. w październiku, w lutym i w maju.

Pan kierownik Ministerstwa W. i O. reskryptem z dnia 8. października 1905 l. 32.758 zarządził, aby ze względu na zupełnie równorzędne ukształtowanie stosunków służbowych pocztmistrzów i pomocniczych urzędników pocztowych z państwowymi zakładami pocztowymi i telegraficznymi odpadły na przyszłość

wszelkie przeszkody w nadawaniu dzieciom urzędników poczt nieeraryalnych, stypendyów i państwowych miejsc fundacyjnych, pozostających pod zarządem Ministerstwa W i O. a przeznaczonych wyłącznie albo też przedewszystkiem dla dzieci urzędnikow państwowych. (C. k. Rada szk. kraj. z dnia 7. listopada 1905 l. 44.258).

C. k. Rada szk. kraj. poleciła rozp. z dnia 13. listopada 1905 l. 46.681, aby nauczyciele religii mojżeszowej trzymając się ściśle planu nauki tej religii, ogłoszonego reskryptem z dnia 30. sierpnia 1895 l. 19.608, nie zmieniali go i nie wprowadzali nauki języka hebrajskiego na podstawie osobnych podręczników.

Pan kierownik Ministerstwa W. i O. reskryptem z dnia 29. listopada 1905 l. 42.953 zarządził, aby gimnazya państwowe w Kołomyi, w Przemyślu i w Stanisławowie zamiast nazw: »gimnazyum pierwsze« względnie »drugie« używały nazw: »c. k. Gimnazyum w Kołomyi, w Przemyślu, w Stanisławowie z wykładowym językiem polskim« względnie z »wykładowym językiem ruskim«. (C. k. Rada szk. kraj. z dnia 20. grudnia 1905 l. 51.706).

Pan kierownik Ministerstwa W. i O. ustanowił z początkiem r. szk. 1905/6 komisyę egzaminacyjną dla kandydatów na nauczycieli rysunkow wolnoręcznych w szkołach średnich z siedzibą w Krakowie. (C. k. Rada szk. kraj. z dnia 20. grudnia 1905 l. 48.300).

Austryacki Episkopat zmienił częściowo obecny plan nauki religii katolickiej w czterech klasach najniższych gimnazyów i szkół realnych w ten sposób, że przeznaczył na I. i II. klasę katechizm wraz z odnośnemi objaśnieniami liturgicznemi; na III. kl. w I. półr. Liturgikę jako osobny przedmiot, w II. półr. Historyę Objawienia Starego Zakonu; na IV. kl. Historyę Objawienia Nowego Zakonu.

Ten częściowo zmieniony plan, wprowadzony zostanie stopniowo począwszy od r. szk. 1906/7. (C. k. Minist. W. i O. z dnia 16 stycznia 1906 l. 47.887. C. k. Rada szk. kraj. z dnia 9. lutego 1906 l. 3.635).

Najjaśniejszy Pan raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 5-go 1906 r. zezwolić, aby rzeczywistym nauczycielom religii, którzy pełnili poprzednio służbę w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 19. lipca 1856 Dz. p. p. Nr. 146, względnie

w myśl § 4. ustawy z dnia 19. września 1898 Dz. p. p. Nr. 173, zaliczono tę służbę także w celu wymienionego w § 2. tej ustawy podwyższenia płacy. (C. k. Rada szk. kraj. z dnia 14. marca 1906 l. 8.614).

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 6. kwietnia 1906 l. 14.830 zarządziła, aby prywatyści i eksterniści, przystępujący do jakichkolwiek egzaminów, jak do egzaminu prywatnego, wstępnego do klas II—VIII. o ile nie byli uczniami zakładu i są Dyrekcyi osobiście znani, zawsze zaś prywatyści i eksterniści, chcący przystąpić do egzaminu dojrzałości lub do egzaminu nadzwyczajnego, załączali do odpowiedniego podania swoje wyraźne fotografie, zaopatrzone na odwrotnej stronie stwierdzeniem identyczności osoby, którą fotografia wyobraża, wystawionem przez władzę polityczną t. j. przez c. k. Starostwo, c. k. Dyrekcyę policyi, Magistrat miasta Lwowa, Magistrat miasta Krakowa — wedle tego, gdzie petent jest osiadłym.

C. k. Rada szk. kraj. rozp. z dnia 1. maja 1906 l. 17.592 zarządziła, aby tym abituryentom, których przeznaczono do egzaminu poprawczego w terminie powakacyjnym lub zimowym z reguły nie wydawano osobnych świadectw z egzaminu dojrzałości. Wyjątkowo jednak można wydać takie swiadectwo tym abituryentom, którzy tego wyraźnie zażądają.

X.

Klasyfikacya uczniów

za rok 1905/1906.

KLASA I. A.

Stopień celujący:

Aronsohn Ludwik
Dąbrowski Roman
Gawron Jan
Grünberg Tadeusz
Marchaj Józef
Markowicz Maurycy
Michnowicz Emil
Nykulak Adolf
Pająk Franciszek
Sperr Jakób
Wierzuchowski Mieczysł.

Stopień pierwszy:

Auer Lucyan
Bacz Mieczysław
Bebak Włodzimierz
Bułat Józef
Cieślikowski Józef
Ćwiertnia Feliks
Ehrlich Szymon
Frączek Władysław
Goryl Edward
Górecki Maksymilian
Hubicki Kazimierz
Kański Feliks
Kapusta Józef
Kawalec Tadeusz
Kmiecik Czesław
Kotarba Izydor
Kranz Adam
Laub Feliks
Lutyński Mieczysław
Martynowski Ignacy
Mortimer Fryderyk
Mortimer Stanisław
Motyczko Karol
Obtułowicz Gustaw
Paleczny Wacław
Polek Leon
Poturalski Józef
Szerląg Adam
Wiatr Jan
Więckowski Mieczysław
Wiśniowski Jakób
Wittek Bruno
Wojciechowski Michał
Wnęk Władysław.

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymało 3 uczniów.

KLASA I. B.

Stopień celujący:

Alexandrowicz Maurycy
Leśniak Edward
Liss Maryan
Ralski Jan
Wanicki Adam

Stopień pierwszy:

Antosiewicz Feliks
Felczer Zygmunt
Gaczoł Włodzimierz
Goldstein Jakób
Grochal Józef
Heimberger Aleksander
Hirschberg Wulf
Hörl Henryk
Jakóbiec Karol
Kraus Izydor
Kraus Majer
Kraus Samuel
Kuc Franciszek
Kulig Stanisław
Lustgarten Izriel
Markheim Henryk
Matera Maryan
Matus Roman
Rittmann Max
Rokita Franciszek
Silberstein Henryk
Ślęzak Kazimierz
Śmiałek Tadeusz
Sosnowski Franciszek
Szczepański Feliks
Szewczyk Kazimierz
Zabdyr Antoni

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 6 uczniów; stopień drugi otrzymało 7 uczniów; stopień trzeci 4 uczniów.

KLASA II. A.

Stopień celujący:

Passendorfer Edward
Wacław Aleksander

Stopień pierwszy:

Braunig Wolf
Broczkowski Tadeusz
Bulanda Wawrzyniec
Fränkel Henryk
Gramatyka Michał
Gruszecki Wojciech
Hecker Wilhelm
Hofferek Mieczysław
Horoszkiewicz Kazim.
Joffe Borys
Kawalec Romuald
Kupferstein Tobiasz
Leśniak Alfred
Lochner Ozyasz
Madej Wawrzyniec
Martynowski Maryan
Moroz Mirosław
Muchowicz Mieczysław
Musiał Jan
Piaseczny Julian
Pychowski Stanisław
Schustermann Jakób
Semik Antoni
Sieklucki Mieczysław
Sosnowski Antoni
Szafraniec Kazimierz
Śliżyński Aleksander
Trojanowski Jerzy
Wcisło Kasper
Weinberger Eliasz
Wiecheć Michał
Worek Władysław
Zinkow Julian
Zweig Ignacy
Zweig Szymon.

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 2 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymało 2 uczniów.

KLASA II. B.

Bilski Józef
Burghart Stanisław
Chrzankowski Piotr
Dąbrowski Karol
Enoch Szymon
Erlacher Zygmunt
Florek Kazimierz
Galos Stanisław
Gąsior Maryan
Gliwa Jan
Hojarczyk Jerzy
Jasiński Józef
Kaczór Józef
Klinger Jakób
Korngold Salomon
Kotlarczyk Jan
Kowalski Jan
Kozik Franciszek
Krogulski Stanisław
Kuhn Tadeusz
Ladziński Edward
Miklas Jan
Pogłódek Konstanty
Pogłódek Stanisław
Reder Albert
Rychel Zygmunt
Schenkel Jozua
Silberberg Jonasz
Stawowski Tadeusz
Szala August
Turchan Henryk
Twaróg Apolinary
Udziela Mieczysław
Woźniak Władysław
Zgadzaj Waleryan
Żak Edward.

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 3 uczniów; stopień drugi otrzymało 6 uczniów; stopień trzeci 4 uczniów.

KLASA III. A.

Stopień celujący:

Jasiński Lucyan
Kowalski Jerzy
Pieprzyk Andrzej
Strojek Klemens

Stopień pierwszy:

Baliga Józef
Bilski Jan
Burda Ludwik
Christ Karol
Dobosz Roman
Ferber Wiktor
Isenberg Dawid
Kasprzyk Stanisław
Knapik Jan
Konieczny Ignacy
Kośmiński Aleksander
Kotowski Maryan
Kruszyna Franciszek
Kubas Stanisław
Laksberger Maks
Leśniak Tadeusz
Maciołowski Michał
Madej Jan
Matula Edward
Mrózek Władysław
Mydlarczyk Michał
Olszewski Michał
Orlecki August
Pająk Piotr
Semik Jan
Twaróg Wacław
Żegleń Józef.

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 4 uczniów; stopień drugi otrzymało 4 uczniów; stopień trzeci otrzymało 6 uczniów.

KLASA III. B.

Stopień celujący:
Banach Wacław
Florek Stanisław
Holländer Michał
Immerglück Wilhelm
Krupiński Leonard
Markowicz Samuel
Michura Stefan
Myśliwy Henryk

Stopień pierwszy:
Benedyk Roman
Bernstein Julian
Cieślik Ludwik
Dworzański Maryan
Dziama Józef
Dziąba Karol
Feczko Władysław
Figler Tytus
Gućwa Franciszek
Hachorkiewicz Józef
Hörl Wilbelm
Kaczor Józef
Kahany Władysław
Kawka Adam
Kiełkowski Piotr
Konowaluk Eustachy
Kościółek Tadeusz
Krieger Joachim
Löffelholz Dawid
Pilawski Aleksander
Podoba Józef
Pożycki Jan
Sroka Franciszek
Stojanowski Ignacy
Szypuła Maksymilian
Worobel Włodzimierz
Woźniak Jan.

Do egzaminu poprawczego po wakacyech przeznaczono 2 uczniów; stopień drugi otrzymało 5 uczniów; stopień trzeci otrzymało 6 uczniów.

KLASA IV. A.

Stopień celujący:
Bierczyński Tadeusz
Kopera Franciszek
Rożek Adolf
Wach Tadeusz

Stopień pierwszy:
Chan August
Czaja Czesław
Dedrzeński Władysław
Ferber Wiktor
Firlej Rudolf
Garbusiński Tadeusz
Gawlicki Michał
Góra Edward
Gryglowski Michał
Kantorek Władysław
Kawczak Stanisław
Kawecki Ludwik
Król Julian
Majka Maryan
Małysa Władysław
Markheim Leon
Paluch Zygmunt
Sołtys Franciszek
Szatan Jan
Taubman Zygfryd
Trojnarski Zygmunt
Wagner Mieczysław
Wagner Zdzisław
Wellner Izydor
Wejda Jerzy
Zapiórkowski Jan
Żmuda Maryan

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 6 uczniów; stopień drugi otrzymało 2 uczniów; stopień trzeci otrzymało 3 uczniów.

KLASA IV. B.

Stopień celujący:
Baumgarten Julian
Hubicki Agenor
Kowalski Tadeusz
Olszowski Józef
Pallan Zygmunt
Pęksa Stanisław
Rysak Jan
Ziemba Stefan

Stopień pierwszy:
Abeles Henryk
Bednarczyk Józef
Cieślik Stanisław
Dobrzański Józef
Dziewoński Tadeusz
Dzikiewicz Władysław
Feiner Leon
Gänger Eliasz
Góra Józef
Gumułka Antoni
Himmelblau Józef
Hoffmann Leon
Honig Emanuel
Illg Jan
Klaja Gustaw
Kops Wincenty
Krawczyński Tomasz
Krumholz Leon
Lamber Feliks
Manne Lieber
Matus Edward
Piaseczny Stefan
Pituła Antoni
Polak Jan
Tesarz Stefan
Thorn Abraham
Wójtowicz Maryan
Zielnik Jakób

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 1 ucznia; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymało 4 uczniów.

KLASA V. A.

Stopień celujący:
Haliniak Stanisław
Hyży Paulin
Olesiński Czesław
Peiper Tadeusz
Pieniążek Stefan
Sperr Paweł
Żak Jan

Stopień pierwszy:
Bieleś Czesław

Bieleś Tadeusz
Czekaj Stanisław
Fidziński Feliks
Filip Henryk
Franiek Jan
Grüner Aleksander
Jaskier Piotr
Kański Adam
Kapcia Fabian
Kasperczyk Michał
Kawczak Rudolf

Liban Fmil
Lidwin Ludwik
Lutyński Władysław
Moskwa Władysław
Myszal Maryan
Ozga Józef
Pfeffer Emil
Piechociński Władysław
Pieniążek Piotr
Szerląg Eugeniusz
Wilk Antoni

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

KLASA V. B.

Stopień celujący:
Gdula Tadeusz
Korngold Ferdynand

Stopień pierwszy:
Armer Józef
Bloch Hirsch
Buchsbaum Bertold

Czajka Ludwik
Guzik Marek
Kragen Zygfryd
Löffelholz Saul
Mazur Andrzej
Moroz Jan
Palenker Jakób
Piątkowski Edward

Piekło Antoni
Rubinstein Joel
Schmeidl Romuald
Seiden Henryk
Sieklucki Eugeniusz
Sturz Jakób
Szpunar Bolesław
Willer Mordche

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 2 uczniów; stopień trzeci otrzymało 4 uczniów.

KLASA VI. A.

Stopień celujący:
Krzyszkowski Bolesław
Peter Michał

Stopień pierwszy:
Armer Eliasz

Bajorski Bolesław
Karwacik Władysław
Kaufer Berl
Klinger Manes
Lach Bolesław
Steigler Artur

Szybowski Marcin
Węgrzyn Jan
Zadęcki Franciszek
Żak Franciszek
Żralski Henryk

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 7 uczniów; stopień drugi otrzymało 3 uczniów; stopień trzeci otrzymał 1 uczeń.

KLASA VI. B.

Stopień celujący:
Lichtig Samuel
Pardalewicz Franciszek
Schwarzbart Ignacy
Spingarn Zygmunt

Stopień pierwszy:
Boryczko Stanisław

Feczko Karol
Kulma Władysław
Leser Leon
Łukawski Stanisław
Michałkiewicz Mieczysł.
Mierzwiński Maryan
Pechner Henryk
Pechner Marek

Roch Jerzy
Schwarz Zygfryd
Skorecki Józef
Skwarczyński Jan
Sokol Wiktor
Święcicki Eugeniusz
Szczygieł Józef
Włoch Władysław

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

KLASA VII.

Stopień celujący:

Aronsohn Zygmunt
Górski Karol
Karcz Wojciech
Kokoszka Stanisław
Michalec Ludwik
Rappaport Leib
Rosenzweig Aron
Timberg Chaim
Tync Stanisław

Stopień pierwszy:

Albin Czesław
Aleksandrowicz Jakób
Batkowski Bolesław
Besala Zygmunt
Billet Mojżesz
Christ Józef
Dąbrowski Bolesław
Dobosz Bronisław
Drozdowski Władysław
Firek Władysław
Goldmann Józef
Hausner Alfred
Herz Henryk
Huppert Baruch
Jacek Mieczysław
Kałuża Romuald
Keiner Szulem
Kołacz Karol
Kotlarczyk Edward
Kropiwnicki Tomasz
Kuhn Roman
Kutek Stanisław
Loegler Włodzimierz
Majer Bolesław
Maniecki Jan
Myśliwy Kazimierz
Nichtberger Szymon
Nowaczyński Zdzisław
Opyrchał Michał
Ozóg Stanisław
Podoba Jan
Pudek Roman
Rudnicki Adam
Schenker Izaak
Schreier Józef
Semik Wojciech
Serafin Józef
Sidełko Seweryn
Soroczyński Józef
Strauchen Izrael
Welecki Jan
Zakrzewski Stefan
Żmuda Antomi

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

KLASA VIII.

Stopień celujący:

Garbusiński Zdzisław
Goldberg Leon
Lambert Bolesław
Mikstein Stanisław
Stankiewicz Józef

Stopień pierwszy:

Bukowski Tadeusz
Buła Izydor
Burmer Józef
Bylica Józef
Dulski Witold
Friedenberg Józef
Garlik Władysław
Gazeł Ludwik
Glück Arie
Grossmann Bernard
Grünberg Mieczysław
Herzog Józef
Hohenauer Maryan
Hohenauer Tadeusz
Kaufer Majer
Korngold Jakób
Mydlarczyk Stanisław
Pająk Franciszek
Pięta Bronisław
Piotrowski Józef
Silberberg Józef
Spira Joachim
Węgrzyn Józef
Żralski Kazinierz
Goldgart Leon (pryw.)

Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 1 ucznia.

Wynik egzaminu dojrzałości poda się w Sprawozdaniu za rok szkolny 1906/1907.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów publicznych, jakoteż prywatnych na rok szkolny 1906/7, odbędą się w dniach 30. i 31. sierpnia od godziny 8—12 przed południem. Późniejsze zgłoszenia będą uwzględniane tylko w wyjątkowych wypadkach.

Uczniowie mają się zgłaszać do wpisów w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Uczniowie **tutejszego zakładu** mają przy wpisie przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza.

Uczniowie, **przybywający z innych zakładów,** zgłaszający się do klas II—VIII, będą przyjmowani tylko w ograniczonej liczbie w miarę wolnego miejsca w klasie, do której się zgłaszają.

Uczniowie **przybywający z innych zakładów** mają przy wpisie przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia.
2. Świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, opatrzone potwierdzeniem Dyrekcyi, że mogą być przyjęci w innym zakładzie bez przeszkody.
3, Dekret uwolnienia od opłaty szkolnej (lub poświadczenie uwolnienia na świadectwie szkolnem), jeżeli to uwolnienie mają.

Uczniowie, **zgłaszający się do egzaminu wstępnego do klasy I.** muszą przy wpisie przedłożyć:

1. Metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że ukończyli już 10. rok życia lub ukończą go przed 1. stycznia 1907.
2. Świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierali naukę w szkołach publicznych.
3. Świadectwo powtórnego szczepienia ospy (rewakcynacyi), odbytego w roku poprzedzającym wstąpienie do gimnazyum.

Uczniowie, **którzy po dłuższej przerwie w naukach** chcą znowu uzyskać przyjęcie do gimnazyum, muszą:

1. Przedłożyć metrykę urodzenia, ostatnie świadectwo szkolne, opatrzone przepisaną klauzulą, świadectwo moralności za czas,

w którym do szkoły nie chodzili, i świadectwo powtórnego szczepienia ospy.

2. Poddać się egzaminowi wstępnemu za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 K.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 2 K. na środki naukowe. Uczniowie nowo wstępujący do zakładu płacą nadto taksę wstępną w kwocie 4 K. 20 h.

Oprócz tego musi każdy uczeń, z wyjątkiem bardzo ubogich, złożyć 1 K. na gry i zabawy szkolne.

Uczniowie obowiązani są do składania opłaty szkolnej, która za jedno półrocze wynosi 30 K. i musi być złożona w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza, t. j. do 15. października i 15. marca. Prośby o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wydane, należy bez stempla wnosić za pośrednictwem Dyrekcyi do Wysokiej c. k. Rady Szkolnej krajowej najpóźniej do 20. września w pierwszem półroczu, a 20. lutego w drugiem. O uwolnienie od opłaty szkolnej mogą wnosić prośby tylko ci uczniowie ubodzy, którzy za ostatnie półrocze otrzymali świadectwo pierwszego stopnia, dobre obyczaje i dobrą pilność.

Uczniowie klasy I. mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półrocze do 30. listopada; ci jednak ubodzy uczniowie, którzy już w pierwszych dwóch miesiącach czynią dobre postępy we wszystkich przedmiotach, okazują dobre obyczaje i dobrą pilność, mogą uzyskać **odroczenie** tego terminu aż do końca półrocza, a w razie pomyślnej klasyfikacyi za I. półrocze są uwolnieni od opłaty szkolnej. Uczniowie chcący z tego dobrodziejstwa korzystać, mają w ciągu 8 dni po rozpoczęciu roku szkolnego wnieść za pośrednictwem Dyrekcyi nieostemplowane prośby do Wysokiej c. k. Rady Szkolnej krajowej, załączając do nich dokładne świadectwo ubóstwa.

Egzamina **poprawcze** odbędą się dnia 1. września od godziny 8—12 przed południem.

Egzamina **wstępne** do klasy I. odbywają się w dwóch terminach: przed feryami 30. czerwca i 2 lipca i po feryach dnia 1. września. Powtórzenie tego egzaminu przed upływem roku nie jest dozwolone ani w tym samym ani w innym zakładzie.

Egzamina **wstępne** do klas od II—VII. składać można od 3—15. września w I. półr., a od 3—15. lutego w II. półr. w dniach, które

Dyrektor zgłaszającym się oznaczy. Z egzaminu wstępnego nie wydaje się świadectwa. Po złożeniu egzaminu wstępnego uczeń może być przyjęty tylko jako publiczny.

Uczniom **zamiejscowym** wolno mieszkać pod nadzorem tych osób, które się ściśle stosować będą do przepisów Regulaminu dla odpowiedzialnych nadzorców, wydanego przez Wysoką c. k. Radę szk. krajową. Osoby przyjmujące uczniów na mieszkanie (i wikt), **muszą** zatem we własnym interesie zaznajomić się dokładnie z odnośnymi przepisami.

Rok szkolny 1906/7 rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 3. września; dnia 4. września rozpoczynają się lekcye szkolne.

W Podgórzu dnia 30. czerwca 1906.

Ignacy Kranz
Dyrektor.

DODATEK.

Zakres egzaminu wstępnego do klasy I. jest następujący:

a) z religii wymaga się wiadomości, których uczeń nabyć powinien w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach ludowych czteroklasowych;

b) z języka polskiego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami; znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni, zgody i rządu, poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania z kilku zwykłemi określeniami;

c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom

znanych; poprawne przepisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim;

d) z rachunków: pisanie cyfr do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi i rozwiązywanie zagadnień z zakresu życia codziennego, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia go w jakiejkolwiek szkole średniej.